

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

СОЛОМІНА АЛЬОНА СТАНІСЛАВІВНА

Допускається до захисту:
завідувач кафедри політології
та державного управління
д.політ.н., професор
_____ Чальцева О.М.
« ____ » _____ 2024 р.

**ЗНАЧЕННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО
ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ**

Спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування
Кваліфікаційна робота

Науковий керівник:
Польовий М.А., професор кафедри
політології та державного управління,
д. політ. н., професор

Оцінка: ____ / ____ / ____
(бали/за шкалою ЕКТС/за національного шкалою)

Голова ЕК: _____
(підпис)

Вінниця 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ І СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ	10
1.1 Поняття та основні принципи публічного управління.....	10
1.2 Сутність та завдання соціального захисту населення.....	17
1.3 Взаємозв'язок публічного управління і соціального захисту населення...	21
РОЗДІЛ 2 ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ	28
2.1. Організаційна структура системи соціального захисту в державі.....	28
2.2. Роль державних органів управління в забезпеченні соціального захисту ..	34
2.3. Механізми прийняття та реалізації рішень у сфері соціального захисту населення	42
РОЗДІЛ 3 ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ	54
3.1 Сучасні виклики та тенденції у сфері соціального захисту.....	54
3.2 Перспективи розвитку публічного управління для поліпшення соціального захисту населення.....	61
ВИСНОВКИ	68
СПИСОК ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ	70

АНОТАЦІЯ

Соломіна А.С. Значення публічного управління у сфері соціального захисту населення

Дипломна робота комплексно розглядає ключові аспекти та важливість використання ефективних методів публічного управління для забезпечення соціального захисту населення, та має на меті вивчення та аналіз значення публічного управління у сфері соціального захисту населення. Робота спрямована на розкриття сутності та функцій публічного управління, зокрема в контексті соціального захисту громадян. У роботі досліджується вплив публічного управління на формування та реалізацію соціальних програм та політик, спрямованих на покращення якості життя населення.

Окрема увага приділяється ефективності механізмів взаємодії між різними рівнями управління, громадськими організаціями та іншими зацікавленими сторонами у сфері соціального захисту. Робота розглядає також сучасні тенденції та виклики у галузі соціального захисту населення та пропонує рекомендації для покращення системи публічного управління у цьому напрямі.

Ключові слова: публічне управління, система соціального захисту, соціальна політика, моніторинг та оцінка ефективності, соціальні послуги, фінансування соціального захисту, участь стейкхолдерів.

Бібліограф: 50 найм.

Solomina A.S. Modern trends in public administration

In this research comprehensively studies key aspects and the importance of employing effective public administration methods to ensure social protection for the population. The research is studied and analyzed the significance of public administration in the sphere of social protection. The research is directed towards explain the essence and functions of public administration, particularly in the context

of citizens' social protection. The research investigates the impact of public administration on the formation and implementation of social programs and policies aimed at improving the quality of life

Special attention is devoted to the effectiveness of mechanisms for interaction between different levels of management, non-governmental organizations, and other stakeholders in the field of social protection. The research also examines contemporary trends and challenges in the field of social protection and proposes recommendations for improving the public administration system in this direction.

Key words: public management, social protection system, social policy, monitoring and evaluation of performance, social services, financing of social protection, monitoring, participation of stakeholders.

Bibliography: 50 items.

ВСТУП

Актуальність дослідження: У сучасному суспільстві дедалі більшою стає актуальність питань публічного управління та соціального захисту населення. З переходом до ринкових відносин і глобалізацією з'являються нові виклики для системи соціального захисту, яка повинна постійно адаптуватися до змін в економіці, демографії та технологіях. Важливо забезпечити взаємодію між публічним управлінням і соціальним захистом для досягнення соціальної справедливості та сталого розвитку.

Соціальний захист населення визначається як комплекс заходів, спрямованих на забезпечення мінімальних соціальних стандартів для всіх громадян, захист їхніх прав та інтересів, а також розвиток соціальної справедливості. Публічне управління, у свою чергу, є систематичною діяльністю у сфері прийняття та реалізації рішень державних та місцевих органів для розвитку суспільства.

Однак для досягнення соціальної справедливості та покращення якості життя необхідно враховувати взаємозв'язок між публічним управлінням і соціальним захистом. Публічне управління повинно координувати та співпрацювати з усіма зацікавленими сторонами, враховувати потреби та пріоритети населення, а також ефективно впроваджувати соціальні програми та політики.

Останні роки характеризуються зростанням проблем соціального захисту, таких як безробіття, низькі заробітні плати та неплатоспроможність пенсійних фондів. Тому дослідження та вдосконалення публічного управління в цій сфері стають надзвичайно важливими для вирішення цих проблем та забезпечення ефективного соціального захисту населення.

Глобалізаційні виклики та суспільні зміни в Україні вимагають інтенсифікації трансформації публічного управління на основі демократії, транспарентності та підзвітності. Важливо створити ефективну систему

публічного управління, яка сприятиме становленню України як правової європейської держави з високим рівнем життя, демократією та стабільністю. Для цього необхідно враховувати сучасні тенденції європейських держав, здійснювати децентралізацію влади та впроваджувати принципи демократичного врядування. Важливо забезпечити взаємодію з громадськістю та відповідність публічного управління сучасним умовам розвитку ринкової економіки.

Мета дослідження: Метою даної магістерської роботи є вивчення та аналіз теоретичних основ публічного управління та соціального захисту населення, встановлення взаємозв'язку між цими поняттями та дослідження проблем і перспектив розвитку цієї сфери. Для досягнення поставленої мети, в роботі будуть розглянуті основні принципи публічного управління, роль державних органів у реалізації соціального захисту, а також сучасні виклики та тенденції в цій сфері.

Завдання дослідження:

1. Дослідження основних напрямків діяльності публічного управління у сфері соціального захисту.
2. Аналіз ключових норм та положень, що регулюють публічне управління у сфері соціального захисту населення.
3. Оцінка системи соціального захисту, ідентифікація проблем та визначення ключових напрямків поліпшення.
4. Вивчення функцій та обов'язків державних органів у сфері соціального захисту населення, включаючи розробку та реалізацію соціальних програм.
5. Аналіз ефективності механізмів публічного управління у вирішенні соціальних проблем, врахування інновацій та передового досвіду.
6. Розгляд взаємодії між державою та громадянським суспільством у процесі прийняття та впровадження соціальних програм.

7. Визначення ключових напрямків розвитку системи соціального захисту та рекомендації щодо вдосконалення публічного управління в цьому контексті.

Об'єкт дослідження: магістерська робота спрямована на аналіз політик соціального захисту, оцінку ефективності соціальних програм, вивчення механізмів надання соціальної допомоги та забезпечення соціальної справедливості в контексті захисту вразливих груп населення.

Предмет дослідження: предметом дослідження публічного управління у сфері соціального захисту населення є організаційно-правові, економічні, соціально-психологічні, методичні, інформаційні та інші аспекти діяльності державних та недержавних структур, спрямовані на забезпечення соціального захисту населення. Дослідження включає в себе аналіз правового регулювання соціального захисту, вивчення принципів організації та управління системою соціального захисту, визначення ефективних моделей соціального захисту, аналіз реалізації соціальних програм та допомоги населенню, вивчення соціальних потреб і проблем, аналіз взаємодії різних суб'єктів у системі соціального захисту, а також супроводження та оцінку ефективності соціальних програм та заходів соціального захисту.

Методи дослідження:

Структурний аналіз: Даний метод допомагає вивчити структуру та функції державних органів, що відповідають за соціальний захист. Він дозволяє визначити, які конкретні відділи та агентства відповідають за різні аспекти соціального захисту та як вони співпрацюють.

Аналіз законодавства та політик: Вивчення законодавчої бази та соціальних політик, що регулюють сферу соціального захисту населення, може надати уявлення про рамки та пріоритети державної діяльності.

Аналіз процесу прийняття рішень: Цей метод дозволяє розібратися в тому, як приймаються рішення у сфері соціального захисту, від визначення потреб до впровадження програм.

Дескриптивний аналіз: Для розуміння організаційної структури системи соціального захисту було проведено детальний дескриптивний аналіз структурних компонентів цієї системи. Цей аналіз дозволяє визначити, які інституції та органи здійснюють контроль та виконують функції у сфері соціального захисту.

Аналіз процесів управління: Для вивчення механізмів прийняття та реалізації рішень було проведено аналіз процесів управління в сфері соціального захисту. Це включає в себе вивчення процесу прийняття рішень, розподіл ресурсів та моніторинг виконання програм.

Статистичний аналіз: Вивчення статистичних даних щодо рівня соціального захисту, динаміки прийняття рішень та їх впливу на якість життя населення.

Соціологічні дослідження: Проведення опитувань та аналіз поглядів громадян щодо якості та доступності соціальних послуг дозволяє враховувати потреби населення та вдосконалювати програми.

Гіпотеза дослідження: Публічне управління в сфері соціального захисту населення є ключовим фактором для забезпечення ефективного та справедливого розподілу ресурсів та послуг, сприяє підвищенню якості життя і забезпеченню соціальної справедливості.

Новизна полягає в аналізі сучасних підходів до публічного управління у сфері соціального захисту населення України. Досліджено соціальні програми, законодавство та механізми, що діють у цій галузі, з метою виявлення їхньої ефективності та визначення можливостей для поліпшення.

Особлива увага приділена аналізу правового регулювання соціального захисту, вивченню принципів організації та управління системою соціального захисту. Проведено детальний розгляд ефективних моделей соціального захисту, взаємодії різних суб'єктів у системі та реалізації соціальних програм і допомоги населенню.

Отримані результати сприятимуть глибокому розумінню сучасного стану публічного управління у сфері соціального захисту населення України.

Висновки роботи нададуть підстави для формулювання рекомендацій щодо поліпшення системи соціального захисту, спрямованих на підвищення рівня життя соціально незахищених верств населення. Дані рекомендації можуть служити основою для розробки ефективних стратегій управління та вдосконалення соціальних програм з метою забезпечення стабільності та покращення соціального благополуччя громадян.

Структура магістерської роботи: складається зі вступу, трьох розділів та восьми підрозділів, висновки та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ І СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ

1.1 Поняття та основні принципи публічного управління

Основою всіх суспільних відносин є різноманітна діяльність індивідів, людей, які працюють у різних установах та організаціях. Регулювання даних відносин є однією з найважливіших функцій держави, яку вона здійснює через такий специфічний вид діяльності, як державне управління.

Ключовим поняттям для розуміння сутності та характеру державного управління є держава та публічна влада. Публічне управління – це спосіб здійснення та реалізації публічної влади для формування та розвитку країни та її адміністративно-територіального устрою, порядку, правил і відносин [1, с 252].

Як ми всі знаємо, держава є головною складовою соціальної та політичної системи та відповідає за управління соціальною економікою, захист соціальної та економічної структури, а також регулювання та забезпечення соціального захисту. Це історично складна структура, яка обслуговує потреби політичних еліт, соціальних груп і громадян. Зазвичай держава є монопольним носієм соціальної влади та інститутом, який цю владу реалізує.

Поняття "публічне управління" визначається різними вченими з різних галузей знань, таких як філологія, філософія, соціологія, політологія, право і економіка. Термін вперше було введено англійським держслужбовцем Десмондом Кілінгом (1972 р.) [1, с.28], який визначав його як пошук оптимальних методів використання ресурсів для досягнення основних державних цілей. Публічне управління повинно забезпечувати права, свободи та інтереси громадян, дотримуватися принципу відкритості та прозорості діяльності влади, а також надавати можливість громадськості впливати на її органи та контролювати їх діяльність.

Інший підхід до визначення публічного управління базується на його цілеспрямованості. Головною метою публічного управління є досягнення поставлених цілей на всіх рівнях та відділах, і воно представляє собою дії, спрямовані на цей результат [2].

Видатні дослідники, такі як П. Друкер і Анрі Файоль [35], розглядають управління як перетворення неорганізованого натовпу в ефективну, цілеспрямовану та продуктивну групу. Публічне управління, за їх думкою, полягає в досягненні своїх цілей з максимальним використанням усіх доступних ресурсів.

Загальний підхід визначає публічне управління як практичний, організуючий та/або регулюючий вплив органів державної влади та місцевого самоврядування на суспільну життєдіяльність для її впорядкування, збереження або трансформації, заснований на силі публічної влади.

Отже, публічне управління в широкому розумінні охоплює всі заходи та ініціативи, які здійснюються державними та місцевими органами для забезпечення виконання завдань, визначених законодавством. Це включає в себе різноманітні дії та процеси, спрямовані на ефективне управління та вирішення суспільних потреб.

Сучасне публічне управління є важливим елементом соціально-економічної та політичної системи, зазначаючи свою еволюцію в контексті змін у суспільстві. Роль держави в управлінні економікою та соціокультурною сферою залишається ключовою і, навіть, зміцнюється в сучасних умовах, що відображається активно правотворчою діяльністю. Конституція України надає державі можливість активно впливати на різні аспекти життя, включаючи економіку, соціум і культуру [2, с 36].

Необхідно враховувати, що дії держави не завжди мають позитивний вплив на ринкові процеси. Однак органи виконавчої влади грають важливу роль у створенні стимулів для ринкової економіки. Оцінюючи їхню діяльність, важливо звертати увагу на результати функціонування управлінської системи та зміни в методах управління.

Зміни в соціально-економічній системі та системі управління, а також перехід до ринкових відносин, визначають зміни в мотивації та методах публічного управління. Воно вже не обмежується прямим контролем над економікою та соціокультурною сферою, а намічається тенденція до стимулювання самостійності підприємств і установ. Управлінська діяльність постає не тільки як владна, але і як засіб пошуку інноваційних напрямків стимулювання діяльності суб'єктів господарювання.

Для розуміння сутності публічного управління важливий аналіз його ключових рис. Ці риси виступають як ключові характеристики, що дозволяють чітко розуміти, чи можна визначити певну діяльність як публічне управління чи ні [4, с.15].

Особливості публічного управління з'ясовуються шляхом характеристики його основних рис:

1. Владний характер: Владний характер публічного управління проявляється через делегування державою повноважень суб'єктам управління за допомогою нормативно-правових актів. Це надає їм легальний статус та визначає межі їхніх повноважень. Такий владний підхід робить дії державних та місцевих органів законними та підкреслює принципи демократії та правової держави.

2. Підзаконний характер: Підзаконний характер публічного управління вказує на обов'язок суб'єктів управління виконувати вимоги законів. Владні повноваження обмежені положеннями законів, що робить дії суб'єктів управління законними. Це створює основу для розвитку правової культури та забезпечення справедливості в управлінських процесах.

3. Масштабність: Масштабність публічного управління визначається його впливом на різні сфери суспільства, такі як економіка, соціально-культурна та адміністративно-політична. Держава, через реалізацію різноманітних напрямків діяльності, впливає на формування та розвиток суспільства, забезпечуючи його стабільність та розвиток.

4. Постійність: Постійність є сутністю публічного управління і виявляється у систематичному та постійному виконанні управлінських завдань. Це важлива умова для забезпечення сталого розвитку та ефективної реалізації стратегічних цілей держави.

5. Підконтрольний характер: Підконтрольний характер визначається системою контролю і нагляду за діяльністю суб'єктів управління. Це дозволяє мінімізувати можливість правопорушень, забезпечує захист прав і свобод громадян та сприяє вдосконаленню управлінських процесів.

6. Система адміністративного примусу: Наявність системи адміністративного примусу дозволяє державі застосовувати силу у випадках порушення законодавства, забезпечуючи дієвий механізм виконання правових норм. Це важливий елемент для збереження правопорядку та забезпечення виконання рішень владних органів [8, с. 85].

Публічне управління охоплює різноманітні функції, відомі як управлінські функції, які виконуються суб'єктами виконавчої влади для здійснення управлінських процесів та досягнення поставлених цілей. Ці функції становлять суттєві аспекти виконавчої діяльності, яка є конкретною реалізацією запланованого результату, об'єднуючи в собі виконання завдань та отриманий ефект.

Управлінська діяльність прагне досягнути запланованого результату через ефективне виконання завдань, при цьому враховуючи реальні можливості, такі як матеріальні, фінансові, людські та інші ресурси, а також об'єктивну інформацію, законодавчу базу та інші аспекти.

Функції публічного управління визначаються як незалежні елементи, що включають в себе характерні для виконавчої влади методи. Ці функції виконуються органами виконавчої влади відповідно до законів та інших правових актів і мають на меті виконання завдань, поставлених державою та суспільством, в тому числі через владно-організуючу діяльність у різних формах процесів.

Для розуміння суті публічного управління важливим є усвідомлення його основних принципів, які визначають основні засади, закономірності та правила, на яких ґрунтується цей процес. Публічне управління відбувається в рамках принципів та засад, закріплених в Конституції та законах України [36 с. 52].

В науковій літературі існують різні підходи до кількості принципів публічного управління, їх визначень та класифікацій. З урахуванням того, що діяльність у сфері публічного управління підпорядкована нормам адміністративного права, можна виділити дві основні групи принципів: загальні та спеціальні.

Згідно з Конституцією України, до загальних принципів публічного управління можна віднести такі аспекти: відповідальність органів виконавчої влади та посадових осіб за виконання своїх обов'язків перед громадянами і державою; принцип верховенства права; законності; участі громадян і їх об'єднань у процесі управління; рівноправності громадян у прийнятті управлінських рішень; прозорості та гласності у діяльності уряду та інші аспекти належного врядування.

Принцип відповідальності органів виконавчої влади та посадових осіб за виконання своїх обов'язків перед громадянами і державою впливає з конституційних положень, зокрема статей 3, 17, 19 Конституції України [19]. Згідно зі статтею 3, держава несе відповідальність перед людиною за свою діяльність, а забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави. Органи виконавчої влади відповідають перед Президентом України та Верховною Радою України, а їх рішення є обов'язковими для нижчих органів.

Принцип верховенства права, закріплений у статті 8 Конституції [19], визначає, що Конституція має найвищу юридичну силу, а норми інших правових актів повинні відповідати їй. Законність дій органів влади гарантується виключно в межах їх повноважень, визначених Конституцією та законами України.

Принцип законності, пов'язаний із верховенством права, ґрунтується на тому, що державні органи та їх посадові особи повинні діяти в межах своїх

повноважень і згідно із законами України. Забезпечення законності здійснюється через судовий контроль, прокурорський нагляд, а також контроль з боку спеціальних органів виконавчої влади.

Статтею 38 Конституції України [19] гарантується право громадян на участь в управлінні державними справами та виборах. Громадяни можуть об'єднуватися у політичні партії та громадські організації для захисту своїх прав і інтересів. Всі громадяни мають рівне право на доступ до державної служби та служби в органах місцевого самоврядування, а дискримінація за різними ознаками заборонена. Конституційні права і свободи гарантуються і не можуть бути скасовані. Обмеження на участь у публічному управлінні встановлюються тільки законом, наприклад для осіб, які зазнали покарання у вигляді позбавлення волі, або недієздатні.

Принцип гласності в публічному управлінні передбачає вільний доступ громадян до будь-якої інформації про роботу органів виконавчої влади на всіх рівнях, за винятком інформації, що є державною таємницею чи іншою законно захищеною таємницею. Громадяни мають право вільно отримувати інформацію про стан навколишнього середовища, якість харчових продуктів і предметів побуту. Ця інформація повинна бути доступною для всіх і не може бути прихованою чи засекреченою.

Принцип прозорості вимагає, щоб публічна адміністрація діяла так, щоб інформація про її функціонування була доступною для громадян через різні засоби, такі як засоби масової інформації, офіційні веб-сайти та інформаційні стенди. Це реалізується відповідно до законів, таких як "Про доступ до публічної інформації"[16] і "Про звернення громадян"[13], а також Указу Президента України та інших правових актів.

У публічному управлінні важливу роль відіграють принципи належного врядування, що регламентують правозастосовну діяльність суб'єктів публічної адміністрації у межах адміністративних процедур та застосування адміністративних актів. Ці принципи мають бути закріплені в Загальному адміністративно-процедурному кодексі України. В сучасний час процедури

прийняття та застосування адміністративних актів регламентуються різними юридичними актами, такими як Закон України "Про звернення громадян"[13], "Про приватизацію державного майна" [10] і інші.

До спеціальних принципів публічного управління включають: галузевий, міжгалузевий (функціональний), територіальний, централізації та децентралізації, єдиноначальність і колегіальність [2, с.129].

Галузевий принцип публічного управління ґрунтується на взаємодії схожих за характером діяльності об'єктів у межах однієї галузі, таких як медицина, освіта, транспорт і т. д. У цьому контексті для кожної галузі визначається провідний (центральный) орган виконавчої влади та йому підпорядковані державні установи та підприємства. Цей підхід реалізований через існування 18 міністерств.

Міжгалузевий (функціональний) принцип передбачає створення спеціалізованих органів публічного управління, які отримують повноваження щодо керівництва конкретними питаннями підприємств, установ і організацій, незалежно від їх галузевої приналежності. Прикладами таких органів є Служба безпеки України, що контролює додержання закону про державну таємницю, або Державна Фіскальна служба, яка збирає податки від усіх суб'єктів оподаткування.

Територіальний принцип полягає в тому, що органи публічного управління функціонують на чітко визначених територіях. Наприклад, Кабінет Міністрів України працює на всій території країни, обласні та районні державні адміністрації відповідають за відповідні області та райони.

Принцип централізації та децентралізації визначає оптимальне співвідношення між централізованою владою та делегуванням повноважень на місцевий рівень. Це співвідношення залежить від конкретної сфери публічного управління, де, наприклад, у галузі економіки акцентується на децентралізації для забезпечення умов для підприємництва, а в галузі національної безпеки наголошується на централізації для мінімізації загроз безпеці.

Єдиноначальність і колегіальність визначають принципи єднання переваг особистого керівництва з можливістю залучення експертів і колективного обговорення рішень. Єдиноначальність передбачає високий рівень повноважень та особистої відповідальності керівника, тоді як колегіальність враховує можливість залучення фахівців для обговорення та виваження рішень через колегиї, ради чи наради при органах публічної адміністрації [43, с.90].

1.2 Сутність та завдання соціального захисту населення.

Соціальний захист вважається необхідним компонентом функціонування будь-якої розвиненої держави. Протягом багатьох років в Україні та інших країнах світу широко обговорюються аспекти, пов'язані із сутністю, стандартами і механізмами досягнення високого рівня соціального захисту населення. Певні аспекти цього питання стають предметом активних дискусій у наукових колах через їхню велику актуальність для різних країн.

Різні аспекти соціального захисту населення висвітлені у роботах вітчизняних вчених, таких як Е. Лібанова [22], С. Синичук [40], А. Н. Болотіна [3], В. Скуратівський [41], О. Палій [41], В. Бурак [40]. та інші. Кожен з дослідників має своє розуміння соціального захисту, пропонуючи різноманітні шляхи удосконалення системи на регіональному та національному рівнях.

Одним із ключових завдань є розвиток ефективної системи підтримки середнього класу, який виступає опорою стійкого суспільства. Це може включати в себе стимулювання підприємництва, надання освітніх та кредитних можливостей, а також забезпечення доступу до якісної медичної допомоги та житлових умов.

Додатково, розгляд аспектів соціального захисту на різних рівнях - регіональному та національному дозволяє враховувати специфіку потреб різних груп населення та ефективно розподіляти ресурси. Пропозиції вчених щодо удосконалення цієї системи можуть включати в себе впровадження

інноваційних програм, вдосконалення механізмів соціального страхування та підвищення ефективності соціальних послуг.

Соціальний захист є важливою частиною системи соціального господарства, спрямованою на підвищення благополуччя та рівня життя громадян. У правовому словнику термін "соціальний захист" означає розподіл матеріальних ресурсів для забезпечення особистих потреб громадян у життєво важливих ситуаціях або при соціальних ризиках. Це включає заходи та програми, спрямовані на забезпечення громадянської безпеки та покращення їхнього соціального становища в разі непередбачуваних обставин чи труднощів. В Україні ця система включає різні види допомоги, пенсії, та інші соціальні пільги.

У вітчизняних наукових працях існує багато трактувань поняття "соціальний захист". Деякі автори, такі як Е. Лібанова, розглядає соціальний захист населення як матеріальне забезпечення всіх без виключення громадян не нижче соціальних нормативів та забезпечення гідних умов проживання [22, с.12]. Інші, як В. Скуратівський та О. Палій, визначають його комплекс організаційно-правових та економічних заходів, спрямованих на захист добробуту кожного члена суспільства в конкретних економічних умовах [41, с. 92].

Згідно з Н. Болотіною, соціальний захист можна розглядати як діяльність держави щодо збереження населення від негативних соціальних наслідків у вузькому розумінні, або як систему заходів для забезпечення основних соціальних прав громадян в широкому розумінні [3, с. 58].

Також, згідно з тлумаченням С. Синичука та В. Бурак, соціальне забезпечення визначається як форма розподілу матеріальних благ для задоволення життєво необхідних потреб громадян у випадках соціального ризику за рахунок спеціальних фондів чи бюджетів [40, с. 6].

Отже, найкраще роз'яснювати "соціальний захист" як функцію суспільства, спрямовану на забезпечення соціального становища громадянина, що виникло через вплив соціальних ризиків, у відповідності до умов, визначених його невід'ємними та загальноприйнятими правами. З одного боку,

соціальний захист представляє собою функціональну систему, тобто напрямки, якими вона реалізується, а з іншого боку систему інститутів, що забезпечують цю функцію. У кожній державі існує власна система соціальних інститутів, які забезпечують соціальний захист громадян. Одним із найважливіших та потужних соціально-організаційних інститутів є сама держава. Роль у виконанні функцій соціально-го захисту також відіграють страхові компанії, різні спеціалізовані фонди, благодійні організації, які забезпечують соціальний захист різних соціальних верств населення.

Система соціального захисту включає в себе різні складові, які спрямовані на забезпечення соціального добробуту і підтримки громадян у різних сферах їхнього життя. Основні складові системи соціального захисту включають:

- Соціальне забезпечення;
- Соціальна допомога;
- Соціальні послуги;
- Соціальні державні гарантії [42 с, 27].

Система соціального захисту населення включає різні компоненти, кожен з яких має своє наповнення. Першим важливим елементом є соціальне забезпечення, яке представляє собою різноманітні соціальні трансферти в грошовій формі. Це включає допомогу сім'ям з дітьми, одноразові виплати, підтримку при тимчасовій непрацездатності (наприклад, вагітним) та допомогу при безробітті.

Другим важливим елементом є соціальна допомога, яка призначена для осіб, що перебувають у важких життєвих обставинах. Сюди входить допомога інвалідам, ветеранам війни, малозабезпеченим сім'ям тощо.

Третім елементом є соціальні державні гарантії, які визначають права громадян на освіту, медичний захист, вибір професії, яка є конкурентною на ринку праці, а також надає підтримку в народженні дітей, встановлює мінімальний рівень заробітної плати та пенсії, стипендій і т.д.

Крім того, важливою складовою системи соціального захисту являються соціальні послуги, які надаються соціальними працівниками та волонтерами. Ці послуги можуть включати психологічну, освітню, медичну та реабілітаційну допомогу спрямовану на різні соціальні групи, які переживають складні обставини.

Слід зауважити, що процес формування соціального захисту в Україні триває тривалий час і включає різноманітні трансформації та потрясіння. Значна частина громадян після вторгнення Росії 24 лютого 2022 року на територію нашої країни, та окупації територій, була не готова до соціальних потрясінь, таких як: втрати житла, втрата заощаджень в банках, які знаходяться на не підконтрольній території, зростання рівня безробіття, збільшення кількості дітей сиріт, заборгованість з виплати заробітної плати та пенсій, зростання рівня інфляції, призводить до сплеску невдоволення в суспільстві, адже значно збільшилось навантаження на соціальні фонди, які виявились не готовими до таких різких змін. Позитивний розвиток системи вимагає урахування загально визнаних світових стандартів та прийняття заходів для поліпшення добробуту громадян.

На даний момент, особливу увагу слід приділяти системі соціального захисту військових, які брали участь у захисті України під час вторгнення Росії. Ці військові, повернувшись додому після антитерористичної операції, стикаються зі складними життєвими обставинами. Більшість з них потребує не лише соціальних гарантій, але й значної психологічної адаптації, оскільки пережиті військові події можуть залишити глибокий емоційний слід.

Система соціального захисту учасників бойових дій має охоплювати питання трудової діяльності. Збереження місць роботи для військовослужбовців важливо, але важливо також вирішувати питання трудової реінтеграції після закінчення строку зберігання місця роботи. Також серйозною проблемою є житлове питання, і хоча існує програма забезпечення житлом військовослужбовців, ефективність її реалізації ускладнюється недостатнім фінансуванням.

Держава виділяє кошти на протезування, але їхньої кількості недостатньо для всіх потребуючих. Інваліди, які отримали травми під час цієї не проголошеної війни, змушені самотійно шукати додаткові ресурси через різноманітні організації, волонтерські рухи та громадянські ініціативи в Україні та за кордоном. Отже, є важливою задачею держави збільшити фінансування для забезпечення повноцінної підтримки та соціального захисту цієї категорії населення, яка віддала своє здоров'я і життя на захист країни.

1.3 Взаємозв'язок публічного управління і соціального захисту населення.

Система публічного управління і соціального захисту населення є однією з ключових складових сучасного суспільства. Публічне управління, орієнтоване на задоволення потреб громадян, взаємодіє з системою соціального захисту для забезпечення стабільності, розвитку та соціальної справедливості. Цей взаємозв'язок стає важливим фактором у формуванні соціальної політики, яка спрямована на підтримку та захист найбільш вразливих верств населення.

Публічне управління визначає стратегічні напрями державної політики та регулює взаємодію між різними суб'єктами суспільства. У свою чергу, соціальний захист населення спрямований на створення ефективних механізмів соціального забезпечення, медичної допомоги, освіти та інших соціальних послуг. Взаємодія цих двох сфер формує систему гармонійного розвитку суспільства, де громадяни мають можливість отримати необхідну підтримку та захист від держави [17, с. 128].

Загалом, система публічного управління є складним явищем, охоплюючи різноманітні аспекти, зокрема в контексті соціального захисту громадян. Згідно з висновками науковців, основні функції держави в цій сфері включають:

- а) Забезпечення соціального захисту громадян.
- б) Запобігання використанню примусової праці.
- в) Створення нових робочих місць.
- г) Забезпечення підготовки кадрів.

д) Забезпечення нормальних умов праці, вільного вибору місця роботи та професії.

е) Матеріальна підтримка громадян.

є) Гарантування захисту від незаконного звільнення.

ж) Забезпечення права на своєчасну отримання винагороди [27, с. 88].

Необхідною передумовою ефективного функціонування публічної політики, зокрема у контексті соціального захисту, є систематичне формування:

1. Організаційних основ, що включають у себе повідомлення, які створюються та формуються учасниками політичного процесу та комунікації. Важливо, щоб ці повідомлення мали загальнозначимий та суспільнозначимий характер, становлячи контентну єдність.

2. Технологічних основ, які включають у себе можливість масового розповсюдження та рівного доступу до інформації. Це важливо для забезпечення широкого розповсюдження інформації про соціальний захист і забезпечення рівних можливостей доступу до цієї інформації [44, с.76].

Поряд із цим у публічній політиці існують фактори, що визначають ефективність досягнення мети та її результатів. До умов результативності відносяться:

1. Здатність та спроможність упорядковувати інформацію.
2. Здатність переробляти інформацію.
3. Здатність установлювати та підтримувати осмислені контакти [8, с. 5].

Важливо також відзначити, що в сучасному світовому розвитку соціальний захист стає наднаціональним і транснаціональним явищем. Це зумовлено економічною конкуренцією між країнами, що призводить до скорочення витратів на соціальний захист для підвищення конкурентоспроможності.

Міжнародний міграційний тиск теж впливає на необхідність перерозподілу доходів між країнами, а спільні ринки капіталу та праці вимагають створення наднаціональних регуляторів для захисту громадянських

прав. Наднаціональний характер соціального захисту приймає форму наднаціонального перерозподілу доходів та наднаціонального правового регулювання [5].

Міжнародний перерозподіл доходів виступає однією з форм наднаціонального соціального захисту, і цей принцип успішно застосовується в Європейському Союзі. У цьому регіональному об'єднанні фонди та інші установи гарантують певний рівень підтримки для менш розвинених регіонів за рахунок більш розвинених.

Це означає, що є тотожність підходів серед дослідників, які вивчають процеси розвитку, і тих, хто відзначає важливість створення глобального рівня управління. Глобальний підхід в управлінні дозволяє ефективно вирішувати проблеми нерівності та сприяти сталому розвитку на міжнародному рівні. Механізми перерозподілу допомагають збалансувати соціально-економічні різниці між регіонами, забезпечуючи учасникам глобальної спільноти більш рівний доступ до ресурсів та можливостей [47, с.12].

Ще однією формою глобальної соціальної політики є наднаціональне правове регулювання, яке включає приєднання до міжнародних конвенцій та виконання рекомендацій різних міжнародних організацій. Національне законодавство формується на основі цих конвенцій, регулюючи питання соціального захисту.

Загалом, міжнародні документи визнають право всіх людей на адекватний рівень соціального захисту, і це вважається основним правом у кожній країні. У таких документах, як акти Організації Об'єднаних Націй, Міжнародної організації праці, а також акти Ради Європи та інших міжнародних та регіональних організацій, закріплені гарантії соціального захисту.

Соціальний захист розглядається як необхідний елемент суспільного розвитку та соціальної гармонії. Забезпечення дотримання принципів соціального прогресу та розвитку має сприяти досягненню цілей публічної політики у сфері соціального захисту. Ці цілі включають надання всебічного соціального забезпечення та послуг соціальної опіки для осіб, які не можуть

самостійно заробляти на життя через хворобу, непрацездатність або похилий вік. Додатково, важливі аспекти цієї політики включають захист прав матері й дитини, дбання про благополуччя дітей, людей похилого віку та інвалідів, а також створення умов для досягнення рівності можливостей всередині країни [23, с. 54].

У минулому було чітко визначено, що основною метою публічної політики у сфері соціального захисту є благополуччя людини. Ця політика дуже чутлива до загального політичного контексту і історичних факторів. Перехід від командно-адміністративної системи до більш демократичного управління та побудови соціально орієнтованої економіки визначив нові підходи до системи соціального захисту населення.

Реформування системи соціального захисту виявляється складною завданням, оскільки її не можна просто перенести з одного економічного ладу в інший. Різні країни мають відмінні системи, які ставлять перед собою різні завдання і цілі, функціонують в різних умовах та враховують різні аспекти трудової діяльності. У нашій країні система соціального захисту являється однією з найскладніших у світі, оскільки має у собі залишки радянської системи та нові елементи, пристосовані до умов ринкової економіки. Ця складність, на мій погляд, є однією з основних причин високого рівня бідності та соціальної нерівності при розподілі суспільних благ [38, с.101].

Державна політика у сфері соціального захисту економічно активного населення націлена на забезпечення умов та можливостей для реалізації інтересів цієї групи населення. Вона включає комплекс заходів, що сприяють зайнятості, забезпеченню достойного життя, встановленню гарантій мінімальної зарплати та інших правовідносин. Ця політика також охоплює право на освіту, охорону здоров'я, житло, безпечне для життя довкілля, а також умови праці та відпочинку для забезпечення відтворення та розвитку робочої сили. Крім того, вона включає систему допомоги безробітним, професійну підготовку та перепідготовку працівників та реалізацію різних видів загальнообов'язкового державного соціального страхування.

Важливо, щоб державна політика не породжувала розбіжностей та утриманських настроїв, але одночасно підтримувала мотивацію до продуктивної трудової діяльності. Вона має бути важливою складовою соціальної політики, спрямованою на підвищення якості життя населення та економічного потенціалу держави. Однією з ключових частин цього підходу є ефективна система соціального страхування для економічно активного населення.

Отже, система соціального захисту та публічної політики у сфері соціального захисту населення включає в себе різні складові: соціальні гарантії, соціальне страхування, соціальна підтримка, соціальна допомога, соціальні компенсації та соціальне забезпечення [20, с. 423].

Спірне визначення "соціальні гарантії" за Законом України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії» [12] вимагає уточнення. В контент-аналізі визначення "державні соціальні гарантії" розглядаються як система економічних, юридичних, матеріальних та інших засобів, які повинні реалізовувати конституційні зобов'язання держави перед кожним членом суспільства для забезпечення соціальних потреб на рівні, встановленому законодавством.

Державна політика забезпечення соціальних гарантій визначає соціальну безпеку особи, включаючи стан захищеності, яка є частиною національної безпеки. Ця політика має за мету захист найважливіших інтересів суспільства та особистих інтересів осіб від соціальних ризиків, а також формування соціальних цінностей у свідомості населення. Рівень життя найбільш уразливих верств населення напряму пов'язаний з діями держави [21, с. 5].

Соціальне страхування є системою заходів, визначених юридично, економічно та організаційно, з метою зміцнення соціального захисту працюючих осіб та членів їхніх сімей від можливої бідності, яка може виникнути внаслідок неможливості отримання доходу у разі втрати роботи або працездатності через хворобу, нещасний випадок, каліцтво, старість чи смерть годувальника. Цей вид захисту особливий тим, що він тісно пов'язаний з трудовою діяльністю людини як члена суспільства.

Соціальна підтримка може включати допомогу малозабезпеченим сім'ям у вихованні дітей, підтримку з безробіття після закінчення терміну виплати допомоги з безробіття, обслуговування громадян похилого віку й інвалідів, соціальне обслуговування окремих категорій громадян, таких як самотні особи чи діти-сироти, а також соціальну підтримку біженців, що стало актуальною проблемою після вторгнення Росії 24 лютого 2022 року [49, с. 28].

Соціальні компенсації, часто визначені як індексація, є важливим елементом соціального захисту, маючи на меті гарантувати реальну цінність праці населення. Це забезпечує компенсацію за втрату покупної потужності через інфляцію, дозволяючи зберігати рівень життя працюючих. Така компенсація сприяє вирівнюванню доходів і має значення для незапрацездатного населення. Термін "компенсаційний пакет" включає різноманітні матеріальні виплати, що надаються працівникам роботодавцем у відповідності до законодавства, корпоративної політики та трудових угод [48, с. 2]. Державне соціальне забезпечення, як складова соціального захисту, здійснює функції нагромадження та розподілу коштів для соціальної допомоги, пенсій та інших видів підтримки осіб та сімей від держави і суспільства.

Отже, сучасний соціальний захист, визнаний ключовим пріоритетом публічного управління, має глобальний і локальний аспекти. Глобально він включає наднаціональний перерозподіл доходів і правове регулювання через міжнародні організації. Локально він забезпечує розв'язання соціальних проблем на рівні держави, зменшуючи ризики дестабілізації і конфліктів. Ця двоаспектна стратегія підкреслює важливість ефективного публічного управління для стабільності та благополуччя суспільства [45, с.182].

Висновки до розділу

Розділ 1 присвячений теоретичним основам публічного управління і соціального захисту населення, вивчаючи поняття, принципи, сутність та завдання цих двох ключових аспектів суспільства. Розглядаючи основні принципи публічного управління, ми розуміємо, що вони є фундаментальними пристосованостями для ефективного функціонування державного апарату,

спрямованими на задоволення потреб громадян та досягнення загального благополуччя.

Сутність соціального захисту населення, розкрита в розділі, визначається як система заходів, спрямованих на забезпечення соціальної справедливості та зменшення рівня нерівності в суспільстві. Основні завдання соціального захисту населення включають забезпечення соціальної безпеки, мінімізацію ризику бідності та забезпечення гідного рівня життя для всіх верств населення.

Аналізуючи взаємозв'язок публічного управління і соціального захисту населення, ми розуміємо, що успішне управління громадськими ресурсами та впровадження соціальних програм визначає рівень ефективності та справедливості соціального захисту. Взаємодія між цими двома аспектами являється ключовою для забезпечення стабільності та розвитку суспільства.

Отже, розділ 1 систематизує теоретичні знання щодо публічного управління і соціального захисту населення, розкриває їх сутність та взаємозв'язок, що створює необхідну базу для подальших розділів дослідження. Здобуті знання можуть слугувати основою для практичного застосування принципів управління та вдосконалення систем соціального захисту, сприяючи стійкому розвитку суспільства та поліпшенню якості життя його громадян.

РОЗДІЛ 2. ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ

2.1. Організаційна структура системи соціального захисту в державі

Публічне управління у сфері соціального захисту населення - це система дій та заходів, спрямованих на забезпечення соціального благополуччя і підтримку населення в різних ситуаціях, коли вони потребують допомоги та підтримки через різні соціальні програми та послуги, надавані державними та іншими громадськими організаціями. Сутність публічного управління в цій сфері полягає в плануванні, організації, моніторингу та координації соціальних програм і послуг, спрямованих на задоволення основних потреб та підтримку населення, особливо тих, хто знаходиться в уразливому становищі.

Організаційна структура системи соціального захисту включає в себе кілька рівнів та організаційні одиниці, які відповідають за розробку, впровадження та контроль соціальної політики та захисту населення. Основні елементи системи соціального захисту в Україні включають:

1. Законодавча та виконавча влада: Система соціального захисту розробляється та реалізується через законодавчу та виконавчу владу. Згідно з Конституцією України правом законодавчої ініціативи володіє Кабінет Міністрів України і розробляє та вносить на затвердження до Верховної Ради ключові законопроекти щодо стратегій та основних аспектів соціальної політики. Ці законопроекти мають спрямовуватись на розвиток соціальної сфери, забезпечення потреб та інтересів громадян різних соціальних верств та груп, підтримку активності та реалізацію особистого потенціалу кожної особи.

Уповноважений Верховної Ради України з прав людини здійснює парламентський контроль за додержанням конституційних прав та свобод громадян. Він співпрацює з Комітетом з питань соціальної політики, який діє в складі Верховної Ради України.

2. Міністерства та відомства, зокрема Міністерство соціальної політики, виконують ключові функції у сфері соціальної політики в Україні. Діяльність Міністерства керується Конституцією, законами України, актами Президента та Кабінету Міністрів, а також іншим законодавством. Правила та завдання Міністерства визначені в його Положенні, де вказано основні функції, права, повноваження, структуру та чисельність персоналу. Також у Положенні визначені обов'язки Міністра соціальної політики та інші аспекти діяльності цього відомства [6, с. 126]

Це Міністерство має такі основні завдання :

1.Реалізація державної політики щодо регулювання ринку праці, трудової міграції та встановлення правових, економічних та організаційних принципів зайнятості населення та його захисту від безробіття.

2.Здійснення державної політики забезпечення державних соціальних стандартів та гарантій для населення, а також координація розроблення прогнозів та програм з соціальної та демографічної політики.

3.Визначення та впровадження державної політики, спрямованої на встановлення соціальних гарантій щодо прав громадян на працю, гідну оплату праці, нормування та стимулювання праці, а також розвиток їхньої фахової кваліфікації та умов праці.

4.Визначення стратегічних напрямків державної політики та виконання нагляду в сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування, соціального діалогу та регулювання соціально-трудова відносин.

5.Реалізація державної політики з питань пенсійного забезпечення громадян.

6.Формування державної політики стосовно адресної соціальної допомоги для вразливих верств населення, включаючи малозабезпечені та багатодітні сім'ї.

7.Здійснення державної політики у сфері соціального захисту ветеранів, інвалідів, людей похилого віку, постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи, жертв нацистських переслідувань та інших категорій громадян.

8. Впровадження державної політики надання соціальних послуг для людей похилого віку, інвалідів, бездомних та інших соціально вразливих груп населення.

9. Реалізація державної політики з адаптації військовослужбовців, звільнених у запас або відставку, та інших осіб, що підлягають звільненню у зв'язку з реформуванням Збройних Сил.

10. Виконання державної політики у сфері сім'ї та дітей.

11. Реалізація державної політики для забезпечення рівних прав і можливостей жінок та чоловіків.

12. Участь у розробленні та впровадженні державної політики з попередження насильства в сім'ї.

У розв'язанні соціальних проблем також залучені інші міністерства та відомства, такі як Міністерство економічного розвитку і торгівлі, Міністерство інфраструктури, Міністерство освіти і науки, молоді та спорту, Міністерство охорони здоров'я, Міністерство з питань надзвичайних ситуацій, Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства, Міністерство фінансів та Пенсійний фонд України [6, с.42].

Міністерство економічного розвитку і торгівлі у сфері соціального захисту має на меті такі завдання :

- створення економічних передумов розвитку державно-приватного партнерства;
- задіяння нових організаційно-економічних механізмів функціонування соціальних інститутів;
- формування економічної політики держави у тісному взаємозв'язку та взаємозалежності зі соціальною політикою.

До ключових заходів Міністерства належать:

- здійснення моніторингу ефективності використання бюджетних коштів, спрямованих на соціальну сферу, із повідомленням результатів громадськості;
- систематичний перегляд соціальних гарантій і стандартів, пристосування їх до потреб сьогодення.

Інші міністерства та відомства у межах повноважень повинні регулювати окремі аспекти соціального захисту. Наприклад, Міністерство освіти і науки має сприяти згуртованості молоді задля формування у майбутньому такої української нації, якій не притаманні маргіналізація, соціальна ізоляція.

Міністерство фінансів України покликане якісно виконувати функції зі соціальної орієнтації економіки, а Міністерство оборони України - забезпечувати соціально-економічні й правові гарантії військовослужбовців та членів їхніх сімей.

Пенсійний фонд України [29]: має також ряд завдань, а саме

- реалізація державної політики з питань пенсійного забезпечення і збору, облік надходжень від сплати єдиного внеску;
- ефективне та цільове використання коштів, удосконалення методів фінансового планування, звітності й системи контролю за витрачанням коштів;
- подання пропозицій стосовно формування державної політики з питань пенсійного забезпечення та збору, облік надходжень від сплати єдиного внеску;
- керівництво й управління солідарною системою загальнообов'язкового державного пенсійного страхування;
- призначення (перерахунок) пенсій, щомісячного довічного грошового утримання суддям у відставці й підготовка документів для їхньої виплати;
- забезпечення своєчасного і в повному обсязі фінансування та виплати пенсій, допомоги на поховання, інших виплат, котрі, згідно зі законодавством, відбуваються за рахунок коштів Пенсійного фонду України й інших джерел, установлених законодавством;
- забезпечення збору, ведення обліку надходжень від сплати єдиного внеску, інших коштів, відповідно до законодавства, та контроль за їхньою сплатою;
- виконання інших завдань, установлених законами України та покладених

на Пенсійний фонд України Президентом України [7, с. 28].

3. Органи місцевого самоврядування: На місцевому рівні соціальну політику здійснюють обласні та районні Управління соціального захисту населення, сільські, селищні центри соціального захисту населення в складі державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування. Органи місцевого самоврядування мають значні повноваження у сфері соціального захисту населення. Законом "Про місцеве самоврядування в Україні" [14] детально прописано, які саме проблеми належать до компетенції виконавчих органів сільських, селищних, міських рад. До їх компетенції входить вирішення питань про надання допомоги інвалідам, ветеранам війни та праці, сім'ям загиблих військовослужбовців, інвалідам з дитинства, багатодітним сім'ям у будівництві індивідуальних жилих будинків, організація допомоги для малозабезпечених громадян похилого віку, інвалідів будинків-інтернатів, обслуговування та продажу товарів у спеціальних магазинах та відділах за соціально доступними цінами, безкоштовне харчування тощо.

Крім того, виконавчим органам місцевих рад доручаються проблеми здійснення делегованих їм повноважень від обласних адміністрацій.

Про повноваження місцевих державних адміністрацій в галузі соціального забезпечення та соціального захисту населення йдеться в законі «Про місцеві державні адміністрації» (ст.23 – повноваження в галузі соціального забезпечення та соціального захисту) [15]. Основними завданнями місцевих державних адміністрацій є реалізація державної політики щодо забезпечення соціально незахищених верств населення, таких як пенсіонери, інваліди, діти-сироти, одинокі матері, багатодітні сім'ї та інші особи, які через недостатню матеріальну забезпеченість потребують допомоги і соціальної підтримки від держави. Держадміністрація також відповідає за створення та розвиток бази закладів соціального захисту населення, розробку та забезпечення виконання комплексних програм поліпшення обслуговування соціально незахищених громадян і розвитку їх обслуговування, сприяння допомозі соціально незахищеним громадянам з боку громадських та релігійних організацій, благодійних фондів та окремих громадян.

Компетенція місцевих адміністрацій та органів місцевого самоврядування у сфері соціального захисту населення доповнюється одне одним з метою створення та розвитку ефективної системи соціального захисту на місцевому рівні.

4. Громадські та благодійні організації: Багато неприбуткових та громадських організацій працюють у сфері соціального захисту населення. Вони можуть надавати послуги, робити аналіз соціальної політики, виступати за права та інтереси уразливих груп населення та взаємодіяти з урядовими структурами. Система соціального захисту є важливою складовою сучасного суспільства, яка забезпечує підтримку та захист громадян. Організаційна структура цієї системи ґрунтується на принципах універсальності, субсидіарності та доступності. Вона включає в себе різні компоненти, такі як соціальне страхування, соціальна допомога, соціальні послуги та соціальна реабілітація, і залежить від органів та установ, які виконують свої функції у цій галузі. Фінансування системи здійснюється за рахунок бюджетних коштів, внесків громадян і роботодавців, а також може включати міжнародну допомогу. Розвиток системи соціального захисту в майбутньому буде визначатися різними викликами та перспективами, такими як демографічні зміни, технологічні інновації та завдання зі зниження бідності та соціальної інклюзії.

2.2. Роль державних органів управління в забезпеченні соціального захисту

Державні органи грають важливу роль у забезпеченні соціального захисту населення в багатьох аспектах. Соціальний захист населення означає створення системи заходів і програм, спрямованих на забезпечення базових потреб громадян, підтримку у важких життєвих обставинах та забезпечення соціальної справедливості [38 с.54]. До головних завдань державних органів у цьому контексті входять :

1. Розробка та впровадження соціальних програм.

2. Моніторинг та аналіз соціальних потреб населення.

4. Фінансування соціальних програм.

5. Надання соціальних послуг

Розробка та впровадження соціальних програм.

Розробка та впровадження соціальних програм є важливим завданням для державних органів управління. Ці програми мають на меті сприяти підтримці громадян та наданню їм необхідної допомоги. Вони повинні включати різноманітні соціальні виплати, гранти, субсидії на житло та інші види допомоги. Під «програмою» зазвичай розуміють упорядковану послідовність дій, спрямовану на досягнення заздалегідь визначеної цілі. Якщо йдеться про «соціальну програму», то це – послідовність заходів, спрямованих на досягнення певної соціальної цілі (розв'язання соціальної проблеми). Отже, поняття «соціальна програма» вирізняється за такими критеріями:

1. Спрямованість на вирішення певної соціальної проблеми;
2. Наявність певного контингенту охоплення (впливу);
3. Забезпеченість фінансовими та організаційними ресурсами.

У формуванні та реалізації соціальних програм можуть брати участь різні суб'єкти, серед яких органи державної влади та місцевого самоврядування, недержавні організації, що функціонують у соціальній сфері. Також суб'єктами цього процесу є законодавчі, виконавчі, суддівські органи влади, які визначають цілі, завдання, пріоритети, нормативно-правову базу соціальної політики та здійснюють безпосередньо практичну роботу з її реалізації.

При формуванні соціальних програм можна виділити такі основні етапи:

- визначення проблеми;
- визначення можливостей та способів її розв'язання;
- розроблення та прийняття соціальної програми;
- реалізація програми;
- моніторинг та оцінювання програми;
- прийняття рішень щодо доцільності продовження програми

Державні соціальні програми можуть мати як одноразовий характер, надаючи компенсацію за конкретні втрати (наприклад, внаслідок катастрофи), так і тривалий вплив на соціальну сферу (наприклад, безкоштовне лікування, пільги на проїзд). Ці програми можуть бути національними, регіональними, територіальними або локальними, залежно від масштабу їхнього застосування. Широкість охоплення програми може бути обмеженою громадянами країни або включати всіх її мешканців, а також може бути спрямована на конкретні цільові групи, такі як бідне населення, сім'ї з дітьми, пенсіонери та інваліди.

Термін дії програми може варіюватися від короткострокового (1–2 роки) до довгострокового (8–10 років і більше), а також існують постійно діючі програми. Слід відзначити, що більшість програм соціальної підтримки мають постійний або тривалий характер та діють на національному рівні, такі як програми соціального страхування та допомоги сім'ям з дітьми [49 с.72].

Також існує розрізнення між одноелементними та комплексними програмами. Одноелементні програми спрямовані на вирішення конкретних проблем окремих категорій населення шляхом обмежених заходів, наприклад, надання безкоштовних обідів для молодших школярів. Комплексні програми, у свою чергу, мають багатоелементний характер, включаючи кілька цілей та комплексні міри для їх досягнення. Такі програми потребують спільних зусиль різних організацій та урядових відомств для консолідації та узгодження дій.

Програми соціальної підтримки є важливим інструментом соціальної політики держави, оскільки вони допомагають покращити життєві умови громадян, зменшити нерівності та забезпечити соціальну справедливість. Їх розробка і впровадження вимагає великої відповідальності і професійності з боку фахівців, які займаються цими питаннями.

Моніторинг та аналіз соціальних потреб населення.

Оцінка потреб громадян у соціальних послугах – це процес збирання, аналізу та узагальнення інформації про населення адміністративно-територіальної одиниці або територіальної громади, які потребують соціальних послуг.

Метою цієї оцінки є організація та надання якісних соціальних послуг з урахуванням потреб населення.

Основні цілі та завдання соціальних послуг включають профілактику, подолання та мінімізацію негативних наслідків складних життєвих обставин. Для проведення оцінки потреб громади необхідно визначити предмет дослідження, тобто тип потреби, з якою працюватимемо. Існують різні типи потреб клієнтів у соціальній роботі:

1. Нормативна потреба – визначена на основі стандартів та норм, встановлених професіоналами.
2. Потреба, що відчувається людьми – потреба, що люди самі усвідомлюють і яка визначається, переважно, через соціологічні опитування.
3. Виражена потреба – потреба, яку можна визначити з урахуванням кількості людей, котрим вона актуальна, і яка визначається шляхом статистичного обліку.
4. Відносна потреба – потреба, визначена з урахуванням порівняння потреб різних груп людей, враховуючи географічні, демографічні, соціальні та інші відмінності.

Оцінка потреб громади – це соціологічне дослідження, яке проводиться уповноваженим органом чи делеговане інституту громадянського суспільства. Соціологічне дослідження – це вид систематичної діяльності, спрямованої на вивчення поведінки людей, груп, відносин та процесів соціальної взаємодії у різних сферах суспільного життя з метою отримання нової інформації та розкриття закономірностей соціального життя на основі соціологічних теорій, методів та процедур. Для оцінки потреб громади необхідно визначити цільову аудиторію, тобто тих людей чи експертів, які можуть мати таку потребу, або знати, як вирішити цю проблему. Важливо, що з дітьми до 18 років має проводитися з дозволу батьків чи відповідальних осіб [30]. Соціологічні дослідження проводяться з метою опису певної соціальної реальності, пояснення особливостей функціонування окремих соціальних угруповань, або процесів, а також прогнозування тенденцій розвитку соціальних явищ.

Для аналізу потреб громади вибираються відповідні інструменти та методи дослідження, такі як моніторинг, соціологічні опитування та інші методи збору даних. Основними завданнями дослідження є визначення кількості людей, які перебувають у складних життєвих обставинах, визначення вже проведених заходів та їх тематики, визначення цільової аудиторії для опитування, розробка анкет та проведення соціологічного опитування.

Фінансування соціальних програм.

Фінансове забезпечення соціального захисту є важливою умовою для успішного виконання його функцій. Зараз у дослідженнях з даної тематики відсутні єдині погляди на сутність фінансового забезпечення соціального захисту, його місце у фінансовій системі, а також на джерела формування та використання фінансових ресурсів.

У загальному розумінні, фінансове забезпечення є складовою частиною фінансового механізму, який спрямований на формування та використання фінансових ресурсів під час діяльності різних суб'єктів фінансових відносин. Однак, фінансове забезпечення соціального захисту має свої особливості, які відрізняють його від інших сфер діяльності, що також використовують фінансові ресурси на соціальні цілі.

Фінансування соціального захисту в Україні реалізується через три основні форми:

- соціальне страхування;
- соціальне забезпечення;
- соціальну допомогу.

Процес фінансового забезпечення можна поділити на два етапи: формування фінансових ресурсів та їх використання [50 с.193].

Головним джерелом фінансових ресурсів у соціальному захисті є ВВП, з якого через розподіл формуються доходи інституційних секторів економіки, а частка цих доходів, зібрана у вигляді податків та соціальних внесків, спрямовується на формування централізованих та децентралізованих фондів фінансових ресурсів.

Існують три головні групи джерел фінансових ресурсів:

1. державні централізовані фонди (державний та місцеві бюджети та соціальні фонди);
2. державні децентралізовані фонди (фонди соціального страхування);
3. недержавні соціальні фонди (за рахунок добровільних внесків підприємств, населення та держави).

Фінансування соціального захисту населення з державних та місцевих коштів має свої особливості. Одна з них полягає у тому, що значна кількість програм соціального захисту фінансується за рахунок коштів місцевих бюджетів. Органи місцевого самоврядування були делеговані повноваження соціального спрямування, включаючи їх фінансування. Однак, через нестачу фінансових ресурсів у місцевих бюджетах, часто ці програми страждають від недофінансування.

Недофінансування соціального захисту має кілька причин. По-перше, відсутність чіткого і науково обґрунтованого критерію розподілу бюджетних повноважень, який призводить до нерівномірного фінансування програм. По-друге, існує перевага делегованих повноважень у їх загальному обсязі, що може призвести до відсутності координації фінансування різних програм. По-третє, нестача фінансових ресурсів, необхідних для реалізації програм на рівні, який гарантує законодавство.

Такий стан справ має прямий вплив на рівень соціальної захищеності населення та соціально-економічний розвиток регіонів. Далі, відсутність зацікавленості територіальних громад у пошуку нових джерел доходів і низька ефективність використання бюджетних коштів погіршують ситуацію.

Одним з варіантів поліпшення фінансування соціального захисту є розширення соціального страхування. Багато науковців вважають, що соціальне страхування має великі переваги перед іншими формами соціального захисту. Воно дає надійність та стабільність, оскільки є масштабним і отримує завчасну підтримку від держави. Крім того, обов'язковість соціального страхування

забезпечує регулярні надходження фінансування, а норми страхового захисту мають профілактичну та реабілітаційну складові [50 с.195].

І, нарешті, для формування фондів соціального страхування потрібні реформи міжбюджетних відносин. Це буде сприяти формуванню адекватної моделі фінансування та управління соціальним захистом. Незважаючи на те, що деякі програми соціального страхування фінансуються з державного та місцевих бюджетів, основні кошти акумулюються в позабюджетних фондах загальнообов'язкового соціального страхування. Це дозволяє здебільшого зменшити навантаження на державні фінанси і зробити працівників більш відповідальними за своє фінансове забезпечення.

Надання соціальних послуг

Основними формами надання соціальних послуг є матеріальна допомога та соціальне обслуговування. Відповідно до законодавства України, ці послуги надаються особам, які знаходяться в складних життєвих обставинах.

Види соціальних послуг:

1. Матеріальна допомога: Ця послуга може бути надана у вигляді грошової або натуральної допомоги. Вона включає в себе надання основних предметів першої необхідності, таких як продукти харчування, засоби санітарії і особистої гігієни, одяг, взуття, паливо, медичні засоби, а також технічні і допоміжні засоби реабілітації.
2. Соціальне обслуговування: Ця послуга надається різними способами і включає в себе низку соціальних послуг. Ось деякі з них:
3. Соціально-побутові послуги, такі як надання продуктів харчування, транспортні послуги, інвентар та інше.
4. Психологічні послуги, що включають консультації та психодіагностику для покращення психічного здоров'я.
5. Соціально-педагогічні послуги для розвитку інтересів та потреб осіб у складних життєвих обставинах.
6. Соціально-медичні послуги для збереження здоров'я та підтримки осіб у складних ситуаціях.

7. Соціально-економічні послуги для задоволення матеріальних потреб.
8. Юридичні послуги для захисту прав та інтересів осіб.
9. Послуги з працевлаштування та професійної реабілітації.
10. Інформаційні послуги, що включають надання інформації [3, с. 62].

Право на отримання цих послуг мають громадяни України, а також іноземці та особи без громадянства, які проживають в Україні на законних підставах і перебувають у складних життєвих обставинах.

Надання соціальних послуг регулюється законодавством України і визначається Державним класифікатором соціальних стандартів та нормативів, що затверджується Кабінетом Міністрів України і публікується для загального відома. Така система соціальних послуг спрямована на підтримку та поліпшення якості життя осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах.

Отже, роль державних органів управління в забезпеченні соціального захисту є ключовою для забезпечення благополуччя та справедливості в суспільстві. Вони мають забезпечити рівний доступ до соціальних послуг та вигод для всіх громадян, зменшити нерівності та допомогти вразливим категоріям населення. Для цього необхідна ефективна робота державних органів, а також відкритий діалог із громадськістю для врахування реальних потреб суспільства в сфері соціального захисту.

2.3. Механізми прийняття та реалізації рішень у сфері соціального захисту населення.

Державне управління системою соціального захисту – це цілеспрямована організаційно-координуюча діяльність на всіх рівнях державної влади та місцевого самоврядування спеціально уповноважених органів. Ця діяльність полягає у розробці та виконанні актів законодавства, власних рішень і завдань, створенні умов для функціонування механізмів управління, спрямованих на

раціональне та ефективне використання наявних ресурсів з метою забезпечення умов для реалізації державної політики соціального захисту [4, с.108].

У цій системі взаємодіють центральні органи, соціальні фонди і медичне страхування в сфері зайнятості, підтримка рівня життя і соціального захисту здійснюється за допомогою різних механізмів. Основні механізми включають:

1) Податковий механізм – надання податкових пільг і пільг по виплатах до соціальних фондів деяких видів діяльності на території територіальних утворень. Цей механізм використовується для збереження існуючих і створення нових робочих місць, залучення найбільш соціально вразливих категорій населення до трудової діяльності та стимулювання професійного навчання і перенавчання безробітних.

Основна мета та завдання податкового механізму, які можуть бути досягнуті через надання податкових пільг і пільг по виплатах до соціальних фондів, включають наступне:

- Збереження і створення нових робочих місць: Податкові пільги можуть сприяти збільшенню інвестицій та стимулювати розвиток підприємств, що, в свою чергу, може призвести до збільшення кількості робочих місць. Це особливо важливо для зменшення безробіття і підтримки економічного зростання.

- Залучення найбільш соціально вразливих категорій населення до трудової діяльності: Податкові пільги можуть бути спрямовані на підтримку груп населення, які мають особливі потреби або стоять перед труднощами в пошуку роботи. Це може включати в себе людей з інвалідністю, молодь без роботи, літніх громадян тощо.

- Стимулювання професійного навчання і перенавчання безробітних: Податкові пільги можуть бути пов'язані з витратами на навчання і підвищення кваліфікації робочої сили. Це може підштовхнути підприємства і осіб до інвестицій у навчання та розвиток, що в свою чергу сприяє підвищенню конкурентоспроможності національної економіки.

- Підтримка розвитку певних галузей або видів діяльності: Податкові пільги можуть бути спрямовані на розвиток певних галузей або індустрій, які вважаються важливими для економічного розвитку країни. Наприклад, пільги можуть надаватися для розвитку високотехнологічних галузей або агропромислового комплексу.

- Соціальна справедливість: Податковий механізм може бути використаний для зменшення соціальних нерівностей шляхом спрямування пільг на користь менш забезпечених верств населення або регіонів з низьким рівнем розвитку.

У цілому, податковий механізм надання податкових пільг і пільг по виплатах до соціальних фондів має на меті підтримати розвиток економіки, створення робочих місць та забезпечення соціальної справедливості, спрямовуючи фінансові ресурси в необхідні сфери та групи населення. При цьому важливо забезпечити ефективний моніторинг та контроль за використанням цих пільг для досягнення поставлених цілей [18, с. 43].

2) Кредитний механізм – надання кредитів з бюджетів і соціальних фондів на здійснення діяльності у сфері зайнятості і соціального захисту населення на території територіальних утворень.

Основні компоненти кредитного механізму включають наступні елементи:

1. Джерела фінансування: Кредити можуть бути надані з різних джерел, таких як державні бюджети, регіональні бюджети, місцеві бюджети або спеціальні соціальні фонди. Ці джерела фінансування можуть виділяти кошти для підтримки програм і проектів, спрямованих на поліпшення зайнятості та соціального захисту.

2. Цільовий призначення: Кредити, надані через цей механізм, зазвичай мають конкретні цілі. Наприклад, вони можуть бути спрямовані на створення нових робочих місць, підтримку малих та середніх підприємств, надання фінансової допомоги безробітним або людям у складних життєвих обставинах.

3. Умови надання кредитів: Кредитний механізм може встановлювати різні умови надання кредитів, включаючи розмір процентної ставки, строк погашення, можливість отримання пільг або грантів для покриття витрат на проценти за кредитом та інші умови.

4. Моніторинг і контроль: Ефективний кредитний механізм передбачає систему моніторингу та контролю за використанням наданих коштів. Це допомагає переконатися, що гроші витрачаються на задекларовані цілі і сприяють досягненню соціально-економічних показників.

5. Регіональний підхід: Кредитний механізм може враховувати регіональні особливості і потреби. Це означає, що програми і проекти можуть бути розроблені з урахуванням конкретних викликів і можливостей, які існують у кожному регіоні.

6. Соціальна відповідальність: Кредитний механізм також може сприяти соціальній відповідальності бізнесу і державних установ, підтримуючи проекти, спрямовані на покращення умов життя і соціального захисту населення, зокрема вразливих груп.

Загалом, кредитний механізм є важливим інструментом для забезпечення сталого розвитку регіонів і підвищення якості життя населення. Він допомагає створювати умови для зайнятості, забезпечення соціального захисту і зростання економіки на локальному рівні [18, с. 50].

3) Бюджетний механізм – пряме фінансування програм сприяння зайнятості і соціального захисту населення з бюджетів і позабюджетних фондів та надання субсидій, субвенцій і дотацій.

Даний механізм включає в себе ряд елементів та інструментів, які сприяють реалізації цільових завдань державної політики у сфері соціального захисту та ринку праці. Давайте розглянемо ці елементи докладніше:

1) Пряме фінансування програм: Одним з основних способів фінансування програм і заходів у сфері зайнятості і соціального захисту є виділення коштів зі статей бюджету, спрямованих безпосередньо на ці цілі. Це може включати в себе виділення коштів на оплату соціальних послуг,

підтримку безробітних, допомогу малозабезпеченим сім'ям, програми професійної підготовки та інші заходи.

2) Бюджети і позабюджетні фонди: Фінансування програм зайнятості і соціального захисту може здійснюватися з різних джерел, включаючи державний бюджет, регіональні бюджети, місцеві бюджети та позабюджетні фонди, такі як соціальне страхування та пенсійні фонди. Ці джерела забезпечують необхідні фінансові ресурси для здійснення програм і заходів.

3) Субсидії, субвенції і дотації: Для підтримки регіональних та місцевих програм у сфері зайнятості і соціального захисту, центральна влада може виділяти субсидії, субвенції або надавати дотації різним рівням уряду. Ці фінансові інструменти допомагають збалансувати фінансові можливості регіонів і забезпечити рівний доступ до соціальних послуг.

4) Гранти і проекти: Деякі програми зайнятості і соціального захисту можуть бути фінансовані через грантові програми, які надають фінансову підтримку неприбутковим організаціям, дослідникам або іншим сторонам для реалізації конкретних проектів. Гранти і проекти можуть бути важливим джерелом фінансування інноваційних ідей та програм.

5) Моніторинг і оцінка: Щоб забезпечити ефективне використання бюджетних ресурсів, важливо проводити моніторинг і оцінку програм зайнятості і соціального захисту. Це допомагає визначити, наскільки ефективно програми виконують свої завдання і як можна покращити їх результати.

6) Регулювання і реформи: Бюджетний механізм також включає в себе процеси регулювання і може вимагати реформ для оптимізації витрат та підвищення ефективності програм. Це може включати в себе зміни в податковій системі, перегляд соціальних стандартів, а також реорганізацію адміністративних структур.

Бюджетний механізм є важливим інструментом для забезпечення соціального захисту населення та підтримки ринку праці. Його ефективність залежить від правильного планування, аналізу та відповідного використання

фінансових ресурсів з метою забезпечення стабільності та покращення якості життя громадян [18, с. 38].

4) Механізм держзамовлення – розміщення замовлень, оплачуваних з державного бюджету, на підприємствах територіальних утворень.

Даний механізм може включати в себе наступні кроки та етапи:

1. Підготовка замовлення: Органи державного управління або місцеві влади визначають потреби в певних товарах, роботах чи послугах для реалізації певних державних програм або проектів.

2. Розробка технічних вимог: Для замовлення створюються технічні вимоги і умови, які повинні бути відповідні постачальником. Це може включати в себе технічні специфікації, кількісні показники, строки виконання та інші деталі.

3. Процедура закупівлі: Відбувається процес вибору постачальників через конкурентні торги, аукціони, переговори або інші методи, що передбачаються законодавством.

4. Укладення контракту: Обраний постачальник укладає контракт або угоду з органом, який робить замовлення. У цьому контракті фіксуються всі умови, включаючи ціну, терміни виконання і інші деталі.

5. Виконання замовлення: Постачальник виконує замовлення згідно з умовами контракту.

6. Контроль та нагляд: Органи державного управління або контролюючі органи можуть здійснювати контроль за виконанням контракту, включаючи якість і строковість виконання.

7. Оплата: Після виконання замовлення і перевірки відповідності умовам контракту, постачальник отримує відповідну оплату з державного бюджету.

Цей механізм дозволяє державі здійснювати закупівлі товарів і послуг для задоволення своїх потреб і реалізації державних програм та проектів, а також сприяє розвитку підприємств на місцевому рівні через надання їм можливості брати участь у державних закупівлях.

5) Адміністративний механізм – застосування заборонних, дозвільних, обмежувальних і інших заходів забезпечення зайнятості і соціального захисту населення. Основні типи заходів адміністративного механізму в цьому контексті включають:

1. Заборонні заходи: Це обмеження або заборона певних видів діяльності, що можуть негативно впливати на зайнятість або соціальний стан населення. Наприклад, заборона певних видів дискримінації на ринку праці або обмеження використання шкідливих речовин у виробництві.

2. Дозвільні заходи: Це встановлення певних умов або вимог для здійснення певних видів діяльності. Наприклад, видача ліцензій для відкриття та функціонування підприємств, що регулюється з метою забезпечення якості та безпеки праці.

3. Обмежувальні заходи: Це обмеження або регулювання діяльності, щоб уникнути перевитрат та перенасичення ринку праці. Наприклад, встановлення квот на імміграцію або обмеження на кількість годин роботи для певних категорій працівників.

4. Фінансові та матеріальні заходи: Це надання фінансової підтримки та матеріальних ресурсів для сприяння зайнятості та соціального захисту населення. Це може включати субсидії для підприємств, які створюють нові робочі місця, або соціальні виплати для незахищених верств населення.

Адміністративний механізм відіграє важливу роль у створенні стійкого та ефективного ринку праці, а також у забезпеченні соціального захисту та добробуту населення.

б) Організаційний механізм - створення спеціальних організаційних структур при центральних органах влади для реалізації державної і регіональної соціальної політики. Цей механізм може включати в себе наступні елементи:

1. Створення спеціальних установ або агентств: Центральні органи влади можуть створювати спеціальні установи або агентства, які спеціалізуються в

сфері соціальної політики. Ці установи можуть мати власний персонал та бюджет, щоб краще виконувати завдання, пов'язані із соціальними програмами.

2. Державні комітети чи департаменти: Органи управління можуть утворювати державні комітети чи департаменти, відповідальні за певні аспекти соціальної політики, такі як охорона здоров'я, освіта, соціальний захист тощо.

3. Децентралізація і регіональні структури: Для забезпечення регіональної соціальної політики можуть бути створені регіональні відділи чи агентства, які координують виконання соціальних програм на рівні регіонів чи областей.

4. Участь громадськості і стейкхолдерів: Організаційний механізм також може включати в себе участь громадськості та стейкхолдерів у прийнятті рішень і впровадженні соціальних програм. Це може здійснюватися через створення рад або комітетів з представників цільових груп.

5. Бюджетне фінансування: Для забезпечення роботи цих організаційних структур, необхідно виділяти відповідні бюджетні ресурси для фінансування соціальних програм та їх впровадження.

6. Моніторинг і оцінка результатів: Важливо встановити систему моніторингу і оцінки результатів, щоб переконатися, що соціальні програми дійсно досягають своїх цілей і приносять очікувані результати. Це допомагає коригувати стратегії та поліпшувати ефективність політики.

Організаційний механізм, який передбачає створення спеціальних структур для реалізації соціальної політики, може сприяти більш ефективному управлінню та забезпечити координацію дій на різних рівнях управління. Важливо, щоб ці структури були добре забезпечені ресурсами та мали чітко визначені завдання та відповідальності, щоб досягти позитивних результатів у сфері соціальної політики [18, с. 53].

7) Правовий механізм – розробка і ухвалення нормативних актів, що регламентують діяльність суб'єктів управління в сферах зайнятості і соціального захисту населення. Цей механізм включає в себе наступні етапи та процедури:

1. Аналіз потреб і проблем: Перший крок - це здійснення аналізу ситуації в сферах зайнятості і соціального захисту населення. Визначаються потреби населення, ідентифікуються проблеми та недоліки існуючої системи соціального захисту.

2. Розробка концепції: На основі аналізу формується концепція реформування або поліпшення системи зайнятості і соціального захисту. Визначаються основні цілі, завдання і принципи нових нормативних актів.

3. Розробка проекту законодавства: На даному етапі розробляються проекти законів, постанов, розпоряджень, регуляторних актів тощо, які будуть визначати правила і порядок діяльності суб'єктів управління у сферах зайнятості і соціального захисту населення.

4. Громадські консультації: Перед ухваленням нормативного акту проводяться консультації з громадськістю, представниками суб'єктів управління, фахівцями, громадськими організаціями тощо. Це допомагає врахувати різні точки зору і погляди на проблему.

5. Експертна оцінка: Проекти законодавчих актів піддаються експертній оцінці з боку спеціалістів у відповідних галузях і правних експертів. Це допомагає виявити можливі недоліки та покращити текст нормативного акту.

6. Ухвалення нормативного акту: Проект нормативного акту розглядається і ухвалюється відповідними органами влади, такими як парламент, уряд, місцеві органи влади. Ухвалення може відбуватися через голосування та обговорення.

7. Публікація та введення в дію: Після ухвалення нормативного акту він публікується і набирає чинності в установленому законом порядку. Іноді це може включати перехідний період для підготовки суб'єктів управління до нових вимог.

7. Моніторинг і оцінка: Після введення нормативного акту в дію проводиться моніторинг та оцінка його впливу на сфери зайнятості і соціального захисту населення. Якщо потрібно, вносяться зміни та коригування.

Цей процес забезпечує правовий механізм для регулювання діяльності суб'єктів управління у відповідних сферах і забезпечення соціального захисту населення.

8) Програмний механізм – включення територіальних утворень до державних і регіональних програм з питань зайнятості, рівня життя і соціального захисту населення. Цей механізм включає кілька основних складових:

1. Аналіз та оцінка ситуації: Проведення аналізу економічної, соціальної та демографічної ситуації на певній території для визначення основних проблем та потреб населення.

2. Визначення пріоритетів та цілей: Установлення пріоритетних напрямів діяльності в межах програми, а також визначення конкретних цілей, які мають бути досягнуті на певній території.

3. Розробка програми: Розробка конкретних заходів та проектів, спрямованих на реалізацію визначених пріоритетів та досягнення цілей. Ці заходи можуть включати програми підтримки зайнятості, підвищення рівня життя, соціального захисту та інше.

4. Фінансування та реалізація: Визначення джерел фінансування програми та її поетапна реалізація, включаючи моніторинг та оцінку результатів.

5. Моніторинг та оцінка ефективності: Систематичний моніторинг впровадження програми та оцінка досягнутих результатів з метою внесення необхідних коректив та вдосконалення програми.

Цей механізм сприяє ефективному включенню територіальних утворень до програм з питань зайнятості, рівня життя і соціального захисту, забезпечуючи максимально можливий позитивний вплив на соціально-економічний розвиток територій та покращення умов життя їхнього населення.

Узагальнюючи вищезазначене, можна сказати, що врахування методологічних підходів та механізмів публічного управління є важливим для реалізації ефективної політики у сфері соціального захисту населення.

Державне управління у цій сфері передбачає цілеспрямовану організацію та координацію дій на всіх рівнях влади для забезпечення соціального захисту і задоволення потреб громадян, зокрема соціально незахищених верств населення.

Висновки до розділу

У розділі 2 даної роботи ми розглядали роль публічного управління у забезпеченні соціальної справедливості та якості життя населення. Для цього ми проаналізували організаційну структуру системи соціального захисту в державі (розділ 2.1), роль державних органів управління в забезпеченні соціального захисту населення (розділ 2.2) та механізми прийняття та реалізації рішень у сфері соціального захисту населення (розділ 2.3). На підставі проведеного дослідження можемо зробити наступні висновки:

Система соціального захисту в державі є складною та багатоаспектною структурою, яка включає в себе різні види соціальних послуг та підходів до забезпечення соціальної справедливості. Важливо враховувати потреби різних груп населення та забезпечувати їм доступ до необхідних ресурсів.

Державні органи управління відіграють ключову роль у забезпеченні соціального захисту населення, вони формують політику та приймають рішення, спрямовані на поліпшення якості життя громадян. Ефективне управління вимагає від них здійснення ефективної координації та співпраці між різними відомствами.

Механізми прийняття та реалізації рішень у сфері соціального захисту населення повинні бути прозорими, справедливими та враховувати думку та потреби громадян. Участь громадськості та стейкхолдерів у процесі прийняття рішень може сприяти більшій легітимності та ефективності соціальних програм.

Забезпечення соціальної справедливості та покращення якості життя населення є важливими завданнями для будь-якої держави. Публічне

управління грає ключову роль у досягненні цих цілей і вимагає постійної уваги та вдосконалення з боку владних структур.

Отже, розділ 2 підкреслив важливість ролі публічного управління у створенні соціально справедливої суспільства та забезпеченні належної якості життя для всього населення. Ефективне управління, спрямоване на розвиток системи соціального захисту та підтримку потреб громадян, є важливою передумовою для досягнення цих цілей.

РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ

3.1 Сучасні виклики та тенденції у сфері соціального захисту

Сучасні події, які розгортаються з 24 лютого 2022 року, викликали невимовний стрес для українського народу. Українсько-російська війна насамперед поставила перед країною ряд нових завдань, серед яких основними є захист життя та здоров'я українських громадян і збереження суверенітету держави. Виникли нові категорії осіб, які потребують соціального захисту, такі як зовнішньо переміщені особи, діти з сімей зовнішньо переміщених осіб, розлучені війною сім'ї, батьки, які втратили дітей, діти, постраждалі внаслідок військових дій, а також особи, які зазнали психологічних травм та інші.

Важливо також відзначити, що в цей період війни проявилось велике комунікативне розуміння, самоорганізація і єднання серед українських громадян, зокрема у сфері підтримки сімей з дітьми. І найголовніше, не дивлячись на труднощі, наша країна рішуче крокує в напрямку перемоги завдяки мужності та самопожертві наших воїнів та підтримці міжнародної спільноти.

У цей важливий період публічне управління має велике значення. Необхідно ефективно взаємодіяти з громадськістю, координувати роботу різних рівнів влади для забезпечення безпеки громадян і розв'язання соціальних проблем [28, с 25]. Також важливо встановити ефективний механізм збору та розподілу гуманітарної допомоги, а також надавати підтримку тим, хто потребує особли-вої уваги та допомоги в умовах конфлікту.

Згідно з даними Міністерства закордонних справ України та Міністерства соціальної політики та міжнародних організацій, станом на березень 2023 року в Україні зареєстровано офіційно 4 843 633 внутрішньо переміщених осіб та 8 113 170 біженців за кордоном. Це становить серйозний виклик для системи соціального захисту населення та вимагає ефективного управління цією ситуацією [25].

На сьогоднішній день ця ситуація стала найбільшим випробуванням для сфери соціального захисту, вимагаючи негайних та ретельно розроблених стратегій управління. Зокрема, необхідно забезпечити координацію зусиль між різними відомствами та міжнародними партнерами для надання ефективної допомоги та підтримки для внутрішньо переміщених осіб та біженців.

Публічне управління в даному контексті повинно активно включати громадські організації, місцеві влади та експертні групи для спільного розроблення та реалізації стратегій соціального захисту. Забезпечення доступу до освіти, медичних послуг та житлових умов стає пріоритетом в управлінні цією кризою. Додатково, система соціального захисту повинна бути готовою адаптуватися до зростаючих потреб та забезпечувати доступ до освіти, медичних послуг та житлових умов для внутрішньо переміщених осіб та біженців. Крім того, необхідно активно працювати над залученням міжнародної підтримки для подолання цього виклику та покращення умов для тих, хто опинився в складних життєвих обставинах.

Відповідно до Порядку надання допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 20.03.2022 № 332 (зі змінами) [32], забезпечено надання допомоги внутрішньо переміщеним особам у 2022 році. Більше ніж 2,3 млн осіб отримали допомогу на проживання, загальний обсяг фінансування якої склав 52,8 млрд гривень з державного бюджету [25].

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 07.03.2022 № 214 "Деякі питання надання державної соціальної допомоги та пільг на період введення воєнного стану" (зі змінами) [31], виплата державної допомоги та пільг в період воєнного стану не припиняється і продовжується протягом одного місяця після його припинення. Дітям, які перебувають у цьому статусі, гарантовано додаткові соціальні пільги згідно із Законом України "Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб"[9].

З урахуванням збройної агресії Росії в Україні створена ще одна категорія дітей, які потребують уваги та захисту – це діти, які стали жертвами воєнних

дій та конфліктів. Статус таких дітей визначається критеріями, такими як викрадення або незаконне вивезення з України, перебування в полоні, травми (фізичні, психологічні, сексуальні), участь у воєнних формуваннях тощо. Надалі, дітям, які постраждали внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів, гарантується отримання соціального захисту, який включає надання різноманітних соціальних послуг, медичного обслуговування, влаштування у навчальні заклади, отримання освіти за рахунок державного бюджету та інших джерел фінансування.

Ще одним викликом у сфері соціального захисту є проблема надання соціальної допомоги та виплати пенсій на окупованих територіях. У зв'язку з цим, Кабінет Міністрів України прийняв постанову від 26.02.2022 № 162 "Про особливості виплати та доставки пенсій, грошових допомог на період введення воєнного стану" (із змінами) [33], яка передбачає альтернативні методи виплати пенсій та грошових допомог у разі неполадок у роботі банківських установ або для ветеранів, які отримують пенсію через поштового оператора [20].

З метою підтримки сімей з дітьми в умовах військового стану за ініціативою Міністерства соціальної політики та за участю Міжнародного надзвичайного фонду допомоги дітям при Організації Об'єднаних Націй (ЮНІСЕФ), був реалізований спільний проект з додаткових соціальних заходів для найбільш вразливих категорій населення. Згідно з рішенням Уряду від 05.04.2022 № 405 "Про реалізацію спільного з Міжнародним надзвичайним фондом допомоги дітям при Організації Об'єднаних Націй (ЮНІСЕФ) проекту щодо додаткових заходів соціальної підтримки найбільш вразливих категорій населення," були визначені конкретні заходи та програми, спрямовані на полегшення життєвого випробування для цих сімей у період воєнного стану [25].

Територіальна громада в Україні виступає не лише як соціальне середовище для українських родин, але й як важливий інструмент забезпечення безпеки та соціальної підтримки для всіх своїх членів. Згідно з принципами децентралізації, об'єднані територіальні громади мають активну роль у

здійсненні заходів щодо допомоги та захисту осіб, які потребують особливої уваги.

На момент 2018 року в Україні функціонувало 665 об'єднаних територіальних громад, які населяло близько 7 мільйонів громадян. Із них понад 1 мільйон були дітьми – особами віком від народження до 18 років. Крім того, в об'єднаних територіальних громадах проживало приблизно 13 тисяч дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, більше 20 тисяч дітей з інвалідністю, а також понад 200 тисяч дітей, які опинилися в складних життєвих обставинах [21].

Серед інших вразливих категорій осіб, на які територіальні громади мають спрямовувати свої заходи, можна визначити осіб похилого віку, бездомних, жертв домашнього насильства, осіб з ментальними або фізичними обмеженнями, а також людей, які перебувають у складних економічних умовах. Важливо створювати ефективні механізми підтримки та інтеграції цих груп на рівні територіальних громад для забезпечення їхнього гідного життя та захисту прав.

На даний момент в Україні введено воєнний стан за Указом Президента від 24.02.2022 р. № 64/2022 [46]. Міністерство соціальної політики розробило рекомендації щодо організації надання соціальних послуг під час воєнного стану [37]. Згідно зі статтею 18 Закону України "Про соціальні послуги", в екстрених (кризових) ситуаціях не застосовується процедура екстреного ведення справи. Рішення про надання чи відмову в наданні соціальних послуг приймається невідкладно, не пізніше однієї доби з моменту отримання відповідної заяви, звернення чи повідомлення. Органи місцевого самоврядування мають право самостійно визначати особливості організації та надання соціальних послуг, і рекомендується надати їм право приймати рішення про надання соціальних послуг екстрено (кризово) безпосередньо надавачам таких послуг, таким як центри соціальних служб та центри надання соціальних послуг, з подальшим інформуванням органів місцевого самоврядування.

Згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 07 березня 2022 року № 214 "Про деякі питання надання державної соціальної допомоги на період введення воєнного стану" [31], передбачено проведення допомоги для малозабезпечених сімей, самотніх матерів, дітей, які знаходяться під опікою чи піклуванням, а також дітей, які хворіють на тяжкі хвороби, не мають визнаної інвалідності. Також передбачено ряд виплат, таких як грошова допомога для осіб, які проживають з інвалідами, тимчасова державна допомога для дітей, батьки яких ухиляються від сплати аліментів, та адресна допомога внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання, включаючи оплату житлово-комунальних послуг. Також передбачена тимчасова державна соціальна допомога непрацюючим особам, які досягли пенсійного віку, але не отримали право на пенсійні виплати.

Після припинення воєнного стану, органи соціального захисту населення зобов'язані проінформувати отримувачів допомоги про необхідність оновлення документів протягом одного місяця, щоб продовжувати отримувати соціальну допомогу.

Додатково, 20 березня 2022 року Кабінет Міністрів України прийняв Постанову № 332 [34], якою затвердив новий Порядок надання допомоги внутрішньо переміщеним особам. Згідно з цим порядком, допомога надається особам, які перемістилися з тимчасово окупованих територій або з територій, де проводяться бойові дії, які визначені в переліку, затвердженому розпорядженням Кабінету Міністрів України від 06 березня 2022 року № 204 [39].

Адміністративно-правовий статус внутрішньо переміщених осіб в Україні є особливим і визначається кількома ключовими характеристиками. Специфіка цього статусу полягає в таких аспектах:

Тимчасовість: Адміністративно-правовий статус внутрішньо переміщених осіб передбачає тимчасовий характер. Це означає, що цей статус надається особам, які змушені були залишити своє місце проживання у зв'язку з тимчасовою окупацією території або бойовими діями, і цей статус може бути переглянутий чи змінений у майбутньому.

Спеціальні права та обов'язки: Особи, які мають статус внутрішньо переміщених, отримують спеціальні права та обов'язки. Ці права і обов'язки виникають з урахуванням особливостей їхнього становища і потреб. Це може включати доступ до певних соціальних послуг, освіти та медичної допомоги, а також обов'язок дотримуватися певних норм і правил, пов'язаних із їхнім новим становищем.

Залежність від громадянства: Обсяг і характер реалізації прав і обов'язків внутрішньо переміщених осіб залежить від їхнього загального адміністративно-правового статусу, а саме, вони можуть бути громадянами України, іноземцями чи особами без громадянства. Це робить адміністративно-правовий статус спеціальним і адаптованим до конкретних потреб і статусу кожної категорії осіб.

Адміністративно-правовий статус внутрішньо переміщених осіб в Україні визнається як спільний для певного кола осіб, які офіційно визнані законодавством внутрішньо переміщеними. Це забезпечує систематичний підхід до захисту та надання допомоги цій уразливій групі, забезпечуючи їм необхідні ресурси та правовий захист [23].

Згідно із Законом України "Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей" (1992 рік, із змінами від 01.04.2022 р.) [11], соціальний захист військовослужбовців визначається як функція держави, спрямована на встановлення системи правових і соціальних гарантій. Ці гарантії призначені для забезпечення реалізації конституційних прав і свобод військовослужбовців та задоволення їх матеріальних і духовних потреб, враховуючи особливості їх службової діяльності та статусу в суспільстві. Метою такого захисту є також підтримка соціальної стабільності у військовому середовищі.

Це право включає в себе забезпечення військовослужбовців у випадках повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості. Закон також

передбачає інші випадки, коли соціальний захист військовослужбовців має бути забезпечений, визначаючи їх у нормативно-правових актах.

Таким чином, соціальний захист військовослужбовців і їх сімей є важливим компонентом системи гарантій, що забезпечують їхнє благополуччя та права в різних ситуаціях, пов'язаних з їх службовою діяльністю та життям в цивільному суспільстві.

3.2 Перспективи розвитку публічного управління для поліпшення соціального захисту населення

На теперішній час, соціальна система України виявилася надзвичайно нестабільною через вплив різноманітних внутрішніх і зовнішніх чинників. Багато з цих факторів мають свій корінь в еволюційно-історичних процесах, які почалися з моменту набуття країною незалежності і не були ефективно врегульовані або змінені системними реформами. Ці проблеми включають старіння населення, зменшення його чисельності, демографічну кризу, значні обсяги зовнішньої трудової міграції, деградацію сільських населення і їх вимирання, високий рівень бідності, низьку якість соціальної інфраструктури.

Однак повномасштабна війна, яка розпочалася у лютому 2022 року, критично поглибила існуючі труднощі та відкрила нові виклики для соціальної безпеки та гуманітарної стабільності в Україні. Особливо важливими факторами, що загрожують соціально-гуманітарному розвитку, стали масові зовнішні міграції населення, великі обсяги внутрішніх переміщень, втрата житла та робочих місць, падіння рівня доходів, зростання безробіття та збільшення соціальної вразливості. Все це додає навантаження на і так слабку соціальну інфраструктуру, особливо на місцевому рівні.

Ці виклики вимагають не лише стратегічного управління, але і ефективного публічного управління для того, щоб забезпечити відновлення і підтримку соціально-гуманітарного потенціалу України, у тому числі шляхом вирішення проблем міграції, соціальної вразливості та розвитку місцевих громад.

Повномасштабна війна спричинила одну з найбільших гуманітарних криз в сучасній історії Європи. Понад 10 мільйонів українців залишили свої домівки, 3,7 мільйона з них зареєструвались для отримання тимчасового захисту в інших країнах, а 6,6 мільйона внутрішньо перемістилися і оселилися в безпечних регіонах України. За даними Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій, 800 тисяч українських громадян втратили своє житло [24].

Спочатку внутрішньо переміщені особи висловлювала намір повернутися до своїх постійних місць проживання, але з кожним місяцем війни такого населення все менше. Отже, найбільш гострою проблемою територіальних громад, які приймають внутрішньо переміщених осіб, стає забезпечення їх житлом на тимчасовій або постійній основі. Для цього необхідно розробляти схеми розміщення житла з урахуванням технічної та економічної доцільності будівництва у громадах з найвищою концентрацією внутрішньо переміщених осіб або надавати стимули до їхнього переміщення в депресивні регіони, які розпочали програму комплексного відновлення.

З урахуванням втрат людей у війні – домівок, майна, роботи та засобів до існування, а також зростання кількості осіб, які потребують соціальної підтримки, зокрема дітей, система соціальної підтримки в регіонах надто навантажена. Запровадження єдиної інформаційної системи соціального захисту може частково полегшити дану проблему.

Оскільки система соціального захисту включає не лише надання матеріальної допомоги чи різноманітних пільг, а й широкого спектру соціальних послуг, що потребує розвитку соціальної інфраструктури територій, важливо враховувати прозорість та взаємодію з громадськістю через функції публічного управління.

Розміщення об'єктів системи соціальної підтримки населення повинно спиратися на принципи доцільності та оптимальності, з урахуванням публічних обговорень та залученням громадськості до прийняття рішень. Для цього необхідно спершу здійснити соціальну паспортизацію територіальних громад, яка міститиме не лише демографічні відомості та інформацію про потенційних

отримувачів соціальних послуг, а й буде доступною для публічного огляду та коментування.

Ці паспорти, які стануть основою для розробки спеціальних карт, також повинні бути доступні громадськості для перевірки та взаємодії. Це відкриття інформації сприятиме створенню діалогу між органами влади та громадою, а також забезпечить прозорість у розміщенні соціальних інституцій.

Реформа деінституціалізації, яку ще у 2017 році розпочало Міністерство соціальної політики України, повинна включати широку участь громадськості в процесі прийняття рішень щодо перетворення соціальної інфраструктури. Використання соціальних карт може стати інструментом для публічного моніторингу та оцінки реформ, а також для виявлення додаткових потреб та пропозицій громади.

Також, враховуючи функції публічного управління, важливо залучати громадські організації до співпраці в процесі створення та управління соціальними центрами. Це може включати в себе проведення громадських слухань, залучення до проектних груп, та взаємодію щодо оцінки якості та ефективності наданих соціальних послуг. Співпраця між різними громадами може привести до збереження ресурсів та ефективного вирішення нагальних проблем. Крім того, якщо зростає попит на певні соціальні послуги, цілеспрямоване залучення громадських організацій з недержавного сектору може стати тимчасовим рішенням для їх надання.

Наприклад на сьогодні спостерігається швидкий ріст попиту на соціально-психологічну реабілітацію військових, медичних працівників, волонтерів та цивільних осіб, які пережили страшні воєнні події або стали свідками злочинів агресора. Загалом, система соціальної підтримки має ґрунтуватися на принципі прозорості, не залишаючи отримувачів допомоги у залежності від неї, але, навпаки, сприяючи їм у подоланні складних життєвих обставин. Метою є виведення окремих осіб чи сімей із стану бідності та стимулювання їх до досягнення економічної незалежності.

Українська система охорони здоров'я зазнала серйозних викликів ще у період поширення пандемії COVID-19, а на сьогоднішній день у зв'язку з військовими діями ще більших негативних наслідків. Ці події призвели до значної втрати стійкості в системі. Частина медичного персоналу була мобілізована для служіння в армії, також значні втрати медичного персоналу зазнала система охорони здоров'я внаслідок міграції, збільшення навантаження на галузь через велику кількість постраждалих цивільних і військових, а також нову хвилю вимушених мігрантів.

Наслідком цього стали руйнування закладів охорони здоров'я, включаючи повністю та частково, а також збільшення тиску на систему надання медичної допомоги. Фінансова підтримка від держави зменшилася через вирівнювання підходів до фінансування медичних послуг без врахування навантаження. Моніторинг якості послуг був призупинений, а медична реформа була "заморожена".

У цьому контексті виникла необхідність перегляду пріоритетів розвитку галузі та вирішення нагальних питань. Для відновлення стійкості та ефективності системи охорони здоров'я, необхідно ініціювати інфраструктурну частину реформи, особливо на територіях з підвищеним навантаженням на інфраструктуру галузі.

З позиції публічного управління, важливо розглядати вирішення цих проблем на різних рівнях управління. Кабінету Міністрів України та Міністерству охорони здоров'я слід активно розглядати введення заходів, спрямованих на покращення системи охорони здоров'я, забезпечення достатніх фінансових ресурсів та відновлення моніторингу якості послуг. Перспективи публічного управління повинні бути спрямовані на відновлення та підтримку стабільності системи охорони здоров'я в умовах військових конфліктів і навіть після їх завершення.

Якщо звернути увагу на оновлення системи охорони здоров'я в регіоні, яка передбачає об'єднання закладів у госпітальний округ, планується їх додаткове розділення на госпітальні кластери з реабілітаційними відділеннями.

Це розділення має враховувати адміністративно-територіальні межі, географічні особливості, стан доріг, демографічні та епідеміологічні показники, а також оптимальні маршрути пацієнтів.

Створення єдиного координаційного центру на базі центру екстреної медичної допомоги буде спрямоване на відстеження, розподіл пацієнтів та балансування навантаження між медичними закладами. Також передбачається розроблення положень для вразливих груп населення, зокрема ветеранів та інших осіб, щоб забезпечити їм необхідну медичну та реабілітаційну допомогу.

На рівні регіональної публічної політики важливо активізувати роботу з міжнародними фондами для отримання гуманітарних вантажів, спрямованих на поліпшення медичних послуг у всіх ланках системи охорони здоров'я. Також передбачається забезпечення чергування медичних та соціальних працівників для надання допомоги ветеранам війни та іншим вразливим групам населення.

У сфері публічного управління важливо встановити тісну співпрацю між закладами охорони здоров'я та органами місцевого самоврядування для поліпшення фінансування комунальних послуг і підвищення комунікації. Також слід сприяти залученню медичних працівників, зокрема вимушено переміщених осіб, для укомплектування кадрів та підвищення рівня цифрової компетентності згідно з професійними стандартами. Це допоможе покращити якість та оперативність надання медичних послуг, особливо в умовах підвищеного навантаження на галузеву інфраструктуру.

Конфліктні події суттєво вплинули на демографічну ситуацію в Україні, реформувавши її кількісну, якісну та територіальну структури. Після завершення конфлікту важливо провести аналіз чисельності населення країни, статеву-вікову структуру, розподіл за територією, соціально-економічний склад та освітні дані. Однією з перших необхідних ініціатив після війни повинен бути Всеукраїнський перепис населення.

Військові події призвели до скорочення чисельності населення через втрати серед загиблих військових та цивільних громадян, а також через масову міграцію. Третина населення виїхала з України, зокрема 6,3 мільйонів біженців

за межами країни, з них 2 мільйони в Росії. Повернення цих людей повинно бути пріоритетом уряду. Також існує проблема внутрішньо переміщених осіб.

Міграція в Україні має конкретну географічну специфіку, яка пов'язана не тільки з ходом війни, але й з тимчасовою окупацією територій. Важливо створити чітку схему демографічного районування, враховуючи перебіг військових дій, різні терміни тимчасової окупації та структуру населення під час окупації.

Проблема окупованих територій, зокрема Криму, Севастополя та ОРДЛО, полягає у політико-демографічних викликах. Ці території піддавалися впливу тоталітарного режиму з антиукраїнськими наративами, що може ускладнити їхню реінтеграцію. Повернення вимушених мігрантів та іммігрантів, а також реалізація проукраїнської соціально-гуманітарної політики, є важливим етапом для відновлення цих територій.

Відновлення підконтрольних уряду частин областей, що зазнали руйнувань, повинна бути пов'язана з поверненням мігрантів та залученням нового населення. Території поблизу лінії фронту також потребують уваги, зокрема відновлення чисельності населення.

Забезпечення сталого розвитку регіонів вимагатиме притоку працездатного населення. Це можливо за умови комплексної стратегії, спрямованої на інвестиції, смарт-спеціалізацію та інновації [26, с.6]. Зокрема, реалізація програм для залучення та підтримки молодих сімей буде ключовою для стабілізації чисельності населення.

Реалізація чіткої пронаталістської політики, спрямованої на підтримку багатодітних сімей, також буде важливою для забезпечення стабільності чисельності населення. Потрібно стимулювати регіони до розробки та реалізації власних програм для привертання та підтримки молодих сімей.

Таким чином, пріоритетні завдання державної публічної політики для України на сучасному етапі визначають ключові напрями розвитку країни. Регулювання зовнішніх міграцій, стимулювання повернення вітчизняних емігрантів, посилення соціальної захищеності внутрішньо переміщених осіб,

відновлення стійкості системи охорони здоров'я, та інші аспекти мають вирішальне значення для забезпечення сталого соціального розвитку.

Пріоритети в розвитку соціальної інфраструктури, зокрема освіти та охорони здоров'я, свідчать про важливість інвестицій у людський капітал та забезпечення нації якісними освітніми та медичними послугами. Звернення до інтеграції переселенців та ветеранів бойових дій у систему освіти та реабілітації, а також оптимізація територіального розміщення соціальних служб відображають соціально-відповідальний підхід до усунення нерівностей та забезпечення доступу до послуг населення.

Важливим аспектом залишається вирішення проблем житлового забезпечення та збереження соціальної єдності в умовах демографічних викликів.

Висновки до розділу

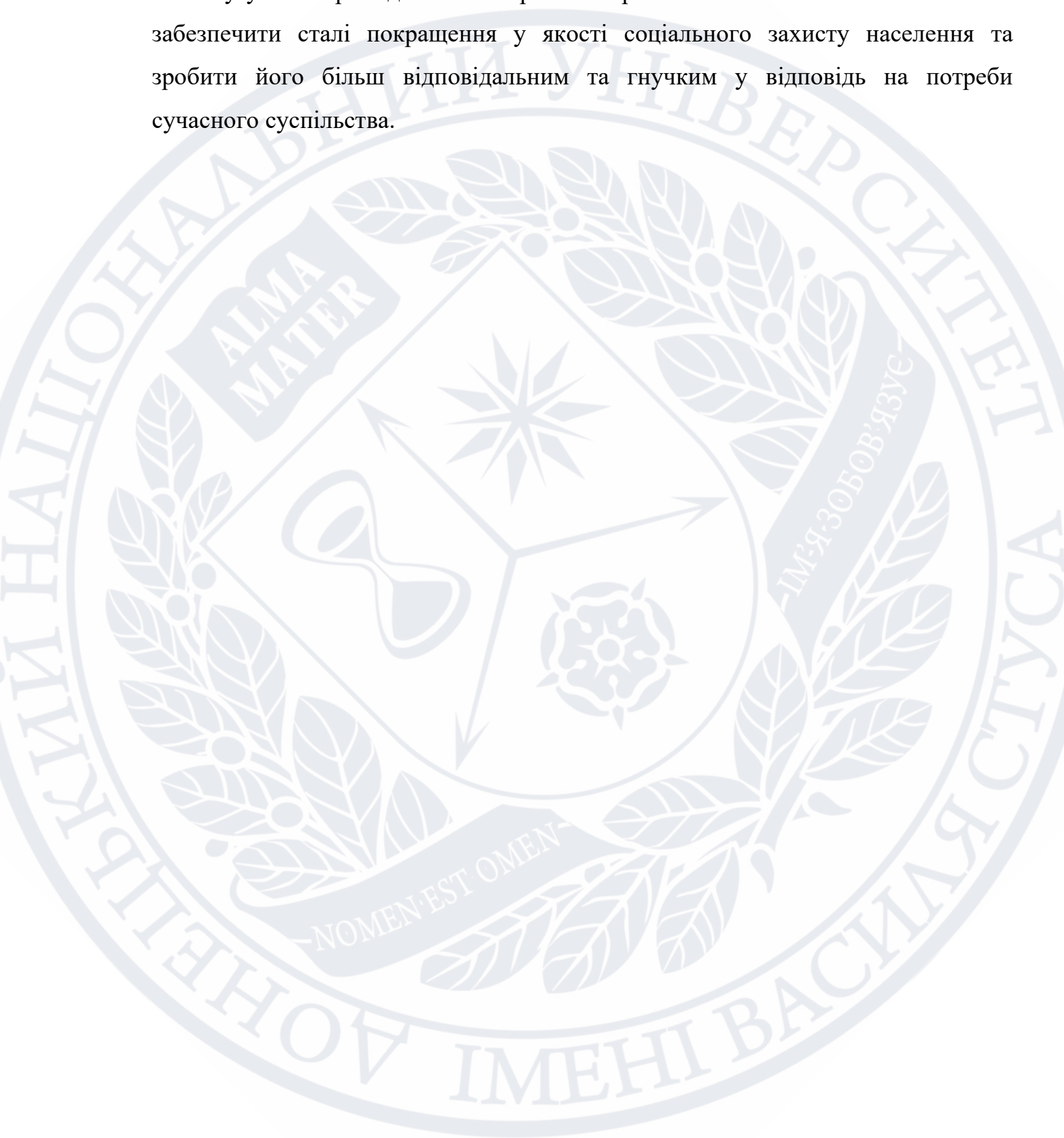
Розділ 3, присвячений проблемам і перспективам публічного управління в сфері соціального захисту населення, виявив актуальні виклики та тенденції, що впливають на ефективність соціальної політики.

Аналіз сучасних викликів в сфері соціального захисту населення свідчить про необхідність системних змін у підходах до публічного управління. Демографічні зміни, економічні труднощі та глибина соціальних проблем вимагають від уряду та адміністрації високого рівня гнучкості та інноваційності в прийнятті та реалізації соціальних програм.

На основі виявлених тенденцій можна сформулювати перспективи розвитку публічного управління для покращення соціального захисту населення. Необхідно вдосконалювати механізми моніторингу та оцінки ефективності соціальних програм, впроваджувати сучасні технології для полегшення доступу до соціальних послуг, а також створювати партнерства між урядом, громадськістю та бізнесом для спільного вирішення соціальних завдань.

Отже, реформи в сфері соціального захисту потребують від уряду стратегічного підходу та відкритості до інноваційних ідей. Важливо забезпечи-

ти прозоре та відповідальне управління ресурсами, а також забезпечити активну участь громадськості в прийнятті рішень. Тільки таким чином можна забезпечити сталі покращення у якості соціального захисту населення та зробити його більш відповідальним та гнучким у відповідь на потреби сучасного суспільства.

ВИСНОВКИ

У даній магістерській роботі проведено дослідження понять та основних принципів публічного управління, а також сутності та завдань соціального захисту населення. Встановлено, що публічне управління в сфері соціального захисту населення відіграє ключову роль у забезпеченні соціальної справедливості та підвищенні якості життя населення.

Організаційна структура системи соціального захисту в державі розглядається як ключовий аспект публічного управління. Державні органи управління відіграють визначальну роль у забезпеченні соціального захисту населення, діючи як ініціатори та регулятори політик у цій сфері. Механізми прийняття та реалізації рішень у сфері соціального захисту населення включають процеси планування, прийняття, виконання та контролю за виконанням соціальних програм.

Визначено, що соціальна держава – це високорозвинена, правова, демократична держава, яка визнає людину найвищою соціальною цінністю. Держава гарантує права та свободи людини, забезпечує гідні умови існування, безпеку і добробут, вільний розвиток та волевиявлення, самореалізацію творчого (трудового) потенціалу шляхом політичної та ідеологічної багатоманітності. Держава проводить соціальну політику, ґрунтуючись на принципах активного громадянського суспільства, соціальної справедливості, рівності, солідарності та відповідальності.

Визначено, що соціальний захист населення – це діяльність держави, спрямована на створення умов, сприятливих з економічної та правової точки зору, для розвитку та формування особистості. Ця діяльність визнається однією з найважливіших соціальних потреб, спрямованих на забезпечення соціальної справедливості і солідарності у розподілі результатів суспільної праці.

Розглянуті правові норми, які визначають засади публічного управління у сфері соціального захисту населення, класифіковано залежно від рівня правового закріплення, джерел адміністративного права, а також залежно від

предмету правового регулювання (регламентують сферу соціального захисту населення та компетенцію суб'єктів публічного управління у цій сфері).

Зазначено, що система суб'єктів публічної адміністрації, які здійснюють управління у сфері соціального захисту населення, характеризується розлогістю. Це обумовлено тим, що вона включає значний кількісний обсяг суб'єктів з різними повноваженнями, різного рівня та належать до різних підсистем публічної влади: органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та інших суб'єктів публічної адміністрації.

Однак, необхідно врахувати той факт, що Україна зазнає військової агресії з боку Росії, яка впливає на ситуацію у країні та сферу соціального захисту населення. В умовах конфлікту необхідно зосередитися на проблемах та викликах, які постали внаслідок війни, і розробити адекватні стратегії для поліпшення соціального захисту населення.

У подальшому розвитку публічного управління в сфері соціального захисту необхідно звернути увагу на посилення ефективності механізмів прийняття та реалізації рішень, застосування інноваційних підходів та створення сприятливих умов для забезпечення соціальної справедливості та якості життя населення.

Отже, можемо зробити висновок, що ефективне публічне управління та розвинута система соціального захисту взаємодіють для досягнення соціальної справедливості та поліпшення якості життя населення. Подальше дослідження та вдосконалення цих аспектів є важливим завданням для стабільного розвитку суспільства та забезпечення гідного життя для всіх його громадян.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Авер'янов В.Б., Цветков В.В., Шаповал В.М. Державне управління: теорія і практика. Монографія. К., Юрінком Інтер.1998. 431 с.
2. Бакуменко В. Д. Державно-управлінські рішення: навч. посіб. / В. Д. Бакуменко. К.: ВПЦ АМУ, 2011. — 444 с.
3. Болотіна Н. Б. Право соціального захисту України : навч. посіб. / Н. Б. Болотіна. К. : Знання, 2005.
4. Босак О. З. Становлення та розвиток системи публічного управління в Україні // Реформа публічного управління в Україні: виклики, стратегії, майбутнє: монографія/ Нац. акад. держ. упр. при Президентові України; відп. ред. І.А.Грицяк. К.: К.І.С., 2009. 240с.
5. Глобалізація соціального захисту.
URL.:http://referatua.org.ua/category_content.php?c=state_regulation&id=200 &s=2
(Дата звернення 07.11.2023).
6. Гончаров А. Поняття соціального захисту // Підприємство, господарство і право. 2009. № 10. С. 126–130.
7. Грушко В. І. Пенсійна система України : навч. посіб. К., 2016.
8. Державне управління: підручник : у 2-х т. / Нац. акад. держ упр. при Президентові України; ред. кол. Ю. В. Ковбасюк, (голова), К. О. Ващенко (заст. голови), Ю. П. Сурмін (заст. голови) [та ін.]. Київ НАДУ, 2013. Т. 2. 324 с.
9. Закон України "Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб" URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text> (дата звернення 28.10.2023)
10. Закон України "Про приватизацію державного майна" URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2269-19#Text> (дата звернення 18.11.2023)
11. Закон України "Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей" (1992 рік, із змінами від 01.04.2022 р.)
URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text> (дата звернення 28.10.2023)

12. Закон України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії» URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2017-14#Text> (дата звернення 28.10.2023)

13. Закон України «Про звернення громадян» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 47, ст.256)

URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 01.11.2023)

14. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» URL.:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 26.11.2023)

15. Закон України «Про місцеві державні адміністрації» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14#Text> (дата звернення 15.11.2023)

16. Закон України Про доступ до публічної інформації (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 32, ст. 314)

URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text> (дата звернення 26.11.2023)

17. Інституційне забезпечення та особливості формування публічної політики в Україні : метод. рек. / уклад. : С.О. Телешун та ін. Київ : НАДУ, 2011. 44 с.

18. Карагодін О.В. Розвиток механізмів прийняття й реалізації управлінських рішень в системі державного управління : дис.канд. наук держ. упр. : 25.00.02 «Механізми держ. упр.» / Донецький державний університет управління. Маріуполь, 2015. 219 с.

19. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 02.11.2023).

20. Кузьменко С.Г. Аналіз сучасних форм соціального захисту населення. Університетські наукові записки. 2012. № 3. С. 419–426.

21. Кустря Я.О. Державні соціальні гарантії в системі соціального забезпечення населення. Державне будівництво. 2018 № 1 С. 1–10.

22. Лібанова Е. Бідність в Україні: визначення, критерії та показники // Україна: аспекти праці. 2001. № 6.
23. Мартинова Л. Соціальна політика України в контексті забезпечення конкурентних переваг людського потенціалу.
24. Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій URL.: <https://minre.gov.ua/> (дата звернення 17.11.2023)
25. Міністерство соціальної політики URL.:<https://www.msp.gov.ua/timeline/Vnutrishno-peremishcheni-osobi.html> (Дата звернення 18.11.2023)
26. Міністерство соціальної політики: стратегія цифрової трансформації соціальної сфери (бачення реформи). Урядовий кур'єр. 29.09.2020. Ст. 6-7.
27. Навчально-методичний комплекс з дисципліни «Право в публічному управлінні» /укл. В.С. Толуб'як, Т.В. Дракохруст. Тернопіль :ТНЕУ, 2017. 212 с.
28. Особливості публічного управління та адміністрування : навч. посіб. /Бакуменко В. Д., Бондар І. С., Горник В. Г., Шпачук В. В. Київ : КНУКіМ, 2016. 167 с.
29. Пенсійний фонд України URL.:<http://www.pfu.gov.ua> (дата звернення 15.11.2023).
30. Повноваження об'єднаних громад із питань забезпечення та дотримання прав дитини: розуміння витоків функцій URL.:<https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/301/dity.pdf> (дата звернення 26.11.2023)
31. Постанова Кабінету Міністрів України від 07 березня 2022 року № 214 "Про деякі питання надання державної соціальної допомоги на період введення воєнного стану URL.: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/214-2022%D0%BF?fbclid=IwAR1DL9HSaAertcT1L1R5hQ5iJRonoPaB_X0vvqoNI2S4CoD6GSNvhk90ZVU#Text (дата звернення 03.12.2023)
32. Постанова Кабінету Міністрів України від 20 березня 2022 р. № 332 Київ Деякі питання виплати допомоги на проживання внутрішньо

переміщеним особам URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/332-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення 03.12.2023)

33. Постанова від 26.02.2022 № 162 "Про особливості виплати та доставки пенсій, грошових допомог на період введення воєнного стану" (із змінами) URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/162-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення 25.11.2023)

34. Постанови Кабінету Міністрів України від 20 березня 2022 р. № 332 Деякі питання виплати допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/332-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення 18.11.2023)

35. Принципи управління Анрі Файоля. URL.: https://pidru4niki.com/20080215/menedzhment/printsipi_upravlinnya_anri_fayolya (Дата звернення 02.11.2023).

36. Публічне управління та адміністрування : навчальний посібник /[А. О. Азарова, Л. М. Ткачук, Л. О. Нікіфорова та ін.]. Вінниця : ВНТУ, 2019. 18 с.

37. Рекомендації щодо організації надання соціальних послуг в умовах воєнного стану. URL.: [https://auc.org.ua/sites/default/files/sectors/u-140/lystoda-rekomendacii_socpo-slugy_16\[6\]898338.pdf](https://auc.org.ua/sites/default/files/sectors/u-140/lystoda-rekomendacii_socpo-slugy_16[6]898338.pdf) (дата звернення 05.11.2023).

38. Реформування соціальної політики в Україні: проблеми та перспективи: навч.-наук. вид. /авт. кол. : В.А. Скуратівський та ін. ; за заг. ред. В.А. Скуратівського, В.П. Трощинського. Київ ; Львів : НАДУ, 2012. 368 с.

39. Розпорядження від 06 березня 2022 р. № 204-р «Про затвердження переліку адміністративно-територіальних одиниць, на території яких надається допомога застрахованим особам в рамках Програми «Підтримка». Кабінет Міністрів України. 2022.

40. Синичук С. М. Право соціального забезпечення України : навч. посіб. / К. : Знання, 2003. 306 с.

41. Скуратівський В. А. Основи соціальної політики : навч. посіб. / К. : МАУП, 2002. 200 с.

42. Соціальний захист населення України / за заг. ред. В. М. Вакуленка, М. К. Орлатого. К. : НАДУ; Фенікс, 2010. 212 с.

43. Стратегія цифрової трансформації соціальної сфери. Затв. розпорядженням Кабінету Міністрів України від 28.10.2020 р. № 1353-р. Урядовий кур'єр. 31.10.2020. Ст. 13.

44. Таньчук О.А. Ефективні рішення у публічному управлінні : дис. ... канд. наук держ. упр. : 25.00.01.«Теорія та історія державного управління» / КНУ ім. Т. Шевченка. Київ, 2016. 224 с.

45. Тімофєєва М.І. Сутність соціального захисту населення. Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. 2016. № 6. С. 169–174.

46. Указ Президента України №64/2022 Про введення воєнного стану в Україні URL.: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397> (дата звернення 15.10.2023).

47. Управління соціальним і гуманітарним розвитком : навч. посіб. / авт. кол. : В.А. Скуратівський та ін. ; за заг. ред. В.А. Скуратівського, В.П. Трощинського : у 2 ч. Київ : НАДУ, 2009. Ч. 1. С. 12.

48. Цимбалюк С. Компенсаційний пакет: сутність, структура, вимоги щодо формування. Україна: аспекти праці. 2011. № 1. С. 3–10.

49. Яковлева Г. Соціальна підтримка як вид соціального забезпечення в Україні. Visegrad journal on human rights. 2016. № 6/1. С. 191–196.

50. Яфінович О.Б. Особливості фінансування системи соціального захисту населення в Україні. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2015. № 12. С. 195-199.